

Prezident İlham Əliyev Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinə işgüzar səfər edib

Prezident İlham Əliyev Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Prezidenti Şeyx Məhəmməd bin Zayed Al Nəhyanın dəvəti ilə yanvarın 13-də Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinə işgüzar səfər edib.

Dövlətimizin başçısını Prezident Şeyx Məhəmməd bin Zayed Al Nəhyan qarşılayıb və həmin gün prezidentlərin görüşü olub.

Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Prezidenti 2024-cü ildə Azərbaycana rəsmi və COP29 ilə bağlı səfərlərini, bu səfərlər çərçivəsində dövlətimizin başçısı ilə keçirdiyi görüşləri və aparılmış müzakirələri məmnunluqla xatırladı.

Prezident İlham Əliyev Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Prezidentinin COP29-da iştirakını yüksək qiymətləndirib, bu mühüm beynəlxalq tədbirin uğur-

la başa çatdırılmasında Azərbaycanın Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri ilə əməkdaşlığını və bu ölkənin konsepsiyasının rolunu qeyd edib.

Dövlət başçıları münasibətlərimizin strateji tərəfdaşlıq xarakteri daşdığını deyərək, Azərbaycan ilə BƏƏ arasında dostluq və qardaşlıq əlaqələrinin mövcud olduğunu vurğulayıblar.

Hazırda ölkələrimizdə sabitliyin və əmin-amanlığın hökm sürdüyü qeyd olunub.

Siyasi münasibətlərimizin mükəmməl səviyyədə olduğunu deyən Prezident İlham Əliyev iqtisadi-ticarət əlaqələrin genişləndiyini bildirib. Eyni zamanda, Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Azərbaycanın bərpaulunan enerji sahəsinə qoyduğu investisiyaların da dostluğumuzun və tərəfdaşlığımızın nümunəsi olduğunu vurğulayıb. Həmçinin ölkələrimizin ənənəvi ener-

ji sahəsində yaxından əməkdaşlıq etdiyi qeyd olunub.

Söhbət zamanı ikitərəfli, regional, global, həmçinin qarşılıqlı maraq doğuran məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb.

Növbəti gün Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin paytaxtında Əbu-Dabi Dayanıqlılıq Həftəsinin rəsmi açılışı və Zayed Dayanıqlılıq Mükafatının təqdimat mərasimi keçirilib.

Prezident İlham Əliyev tədbirdə iştirak edib.

Tədbirdə çıxış edən Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin sənaye və qabaqcıl texnologiyalar naziri Sultan Əhməd Əl-Cabir ölkəsinin dayanıqlılıq sahəsində həyata keçirdiyi siyasət və layihələr barədə məlumat verib, Əbu-Dabi Dayanıqlılıq Həftəsinin mühüm beynəlxalq platforma kimi rolunun artdığını qeyd edib.

Sonra Zayed Dayanıqlılıq Mükafatının təqdimat mərasimi olub və mükafatın qalibləri ilə xatirə fotosu çəkdirilib.

2008-ci ildə təsis olunan Əbu-Dabi Dayanıqlılıq Həftəsi ötən illər ərzində dayanıqlı global inkişaf baxımından önəmli müzakirələrin aparıldığı beynəlxalq platforma olaraq yüksək təqdir edilib. Qlobal əməkdaşlıq və liderlik, iqtisadi inkişaf və texnologiya, eləcə də innovasiya prinsiplərini əsas istiqamətlər kimi müəyyənləşdirən Dayanıqlılıq Həftəsi dövlət və hökumət başçıları, siyasətçiləri, sənaye liderlərini, iş adamlarını və gəncləri bir araya gətirib. Budəfəki Dayanıqlılıq Həftəsində 13 dövlət və hökumət başçısı, eləcə də 140-dan çox nazir və digər rəsmi şəxslər iştirak edib.

Prezident İlham Əliyevin Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinə işgüzar səfəri yanvarın 14-də başa çatıb.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ NAZİRLƏR KABİNETİ
QƏRAR № 5

Dövlət büdcəsindən maliyyələşən bir sıra təşkilatlarda çalışan işçilərin aylıq vəzifə maaşlarının təsdiq edilməsi və Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin "Dövlət büdcəsindən maliyyələşən bir sıra təşkilatlarda çalışan işçilərin aylıq vəzifə maaşları haqqında" 2023-cü il 16 yanvar tarixli 11 nömrəli Qərarında dəyişiklik edilməsi, "Əsir və itkin düşmüş, girov götürülmüş vətəndaşlarla əlaqədar Dövlət Komissiyasının işçi qrupunun işçilərinin aylıq vəzifə maaşlarının artırılması haqqında" 2023-cü il 31 yanvar tarixli 28 nömrəli Qərarının ləğv edilməsi barədə

"Dövlət büdcəsindən maliyyələşən bir sıra təşkilatlarda çalışan işçilərin əməkhaqlarının artırılması haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2025-ci il 7 yanvar tarixli 442 nömrəli Sərəncamının 2.1-ci bəndinin icrasını təmin etmək məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə qərara alır:

- Dövlət büdcəsindən maliyyələşən bir sıra təşkilatlarda çalışan işçilərin aylıq vəzifə maaşlarının sxemi bu Qərarın 1-16 nömrəli əlavələrinə uyğun olaraq təsdiq edilsin.
- Dövlət büdcəsindən maliyyələşən bir sıra təşkilatlarda bilavasitə ixtisası üzrə çalışan işçilərə bu Qərarın 1-16 nömrəli əlavələrində qeyd olunan vəzifə maaşlarına elmlər doktoru elmi dərəcəsi üzrə 100 manat, fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsi üzrə 60 manat əlavələr ödənilsin.
- "Dövlət büdcəsindən maliyyələşən bir sıra təşkilatlarda çalışan işçilərin aylıq vəzifə maaşları haqqında" Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2023-cü il 16 yanvar tarixli 11 nömrəli Qərarının (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2023, № 1, maddə 132 (Cild I); 2024, № 2, maddə 234) 1-ci və 2-ci hissələri ləğv edilsin.
- "Əsir və itkin düşmüş, girov götürülmüş vətəndaşlarla əlaqədar Dövlət Komissiyasının işçi qrupunun işçilərinin aylıq vəzifə maaşlarının artırılması haqqında" Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2023-cü il 31 yanvar tarixli 28 nömrəli Qərarı (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2023, № 1, maddə 147 (Cild I)) ləğv edilsin.
- Bu Qərar 2025-ci il yanvarın 1-dən tətbiq edilir.

Əli ƏSƏDOV

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri

Bakı şəhəri, 10 yanvar 2025-ci il

AMEA-nın kollektivi ölkə Prezidenti
İlham Əliyevə dərin minnətdarlığını bildirib

AMEA prezidenti yanında müşavirə

Yanvarın 13-də Akademiyanın Rəyasət Heyətinin binasında AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli ilə müşavirə keçirilib.

Müşavirədə çıxış edən akademik İsa Həbibbəyli bu günlərdə dövlət büdcəsindən maliyyələşən bir sıra təşkilatlarda çalışan işçilərin əməkhaqlarının və Vahid Tarif Cədvəli ilə müəyyən edilmiş aylıq tarif (vəzifə) maaşlarının məbləğinin artırılmasına görə AMEA-nın kollektivi adından ölkə Prezidenti İlham Əliyevə dərin minnətdarlığını bildirib.

Akademik İsa Həbibbəyli həmçinin Azərbaycan Hava Yollarına məxsus sərnəşin təyyarəsinin Qazaxıstanın Aktau şəhəri yaxınlığında qəzaya uğraması ilə əlaqədar Çinin Honkonq Kore Akademiyasının İcra şurasının üzvü professor Li Lei tərəfindən AMEA prezidentinə ünvanlanmış başsağlığı məktubunu diqqətə çatdırıb.

AMEA rəhbəri bildirib ki, 2024-cü ildə dövlət başçısının Azərbaycan elmi qarşısında qoyduğu vəzifələrdən

irəli gələrək, dövlətimizin maraqlarını və müasir dünya elminin çağırışlarını nəzərə alaraq AMEA-da geniş tədqiqat aparılıb, Akademiyanın elmi bölmələri uğurlu fəaliyyət göstərib və bir sıra mühüm nəticələr əldə olunub. Diqqətə çatdırıb ki, yenilənən Akademiya həyata keçirilən islahatlar çərçivəsində başlıca prioritetlərdən biri olan e-elmin inkişafı istiqamətində uğurlu fəaliyyət davam etdirilib, beynəlxalq elmi təşkilatlarla əməkdaşlıq genişləndirilərək Azərbaycan elminin dünyadakı nüfuzu və maraqları qorunub. Həmçinin il ərzində alimlərimizin mühüm tədqiqatlarını əks etdirən nəşrlər, monoqrafiyalar ərsəyə gətirilib, təqdimat və sərgilər keçirilib.

AMEA-nın elmi bölmələrinin 2024-cü il üzrə hesabatlarının Rəyasət Heyətinin iclaslarında geniş şəkildə müzakirə ediləcəyini və ictimaiyyətə təqdim olunacağını bildiren akademik İsa Həbibbəyli hesabatların yüksək səviyyədə hazırlanması, ilin elmi nəticələrini əhatə edən sərgilərin təşkili ilə bağlı müvafiq tövsiyə və tapşırıqlarını verib.

Həmçinin "AMEA-nın 2025-2030-cu illər üçün İnkişaf Konsepsiyası və Yol Xəritəsi"nin hazırlanması üzrə AMEA-nın elmi-tədqiqat müəssisələri tərəfindən verilmiş təkliflərin sistemləşdirilərək ilkin variantının Rəyasət Heyətinin müzakirəsinə təqdim olunması ilə bağlı tapşırıqlarını diqqətə çatdırıb.

Bundan əlavə, müşavirədə AMEA-nın 80 illiyinə hazırlıqla əlaqədar müzakirələr aparılıb.

Müzakirələrdə AMEA-nın vitse-prezidentləri akademik Dilqəm Tağıyev, akademik Rasim Əliquliyev, akademik İradə Hüseynova, akademik Gövhər Baxşəliyeva, akademik-katib akademik Arif Həşimov, Mərkəzi Elmi Kitabxananın direktoru texnika elmləri doktoru Hüseyn Hüseynov, AMEA Rəyasət Heyəti aparatının Elm və təhsil şöbəsinin müdiri filologiya elmləri doktoru Sərxan Xavəri və başqaları çıxış edərək fikir və təkliflərini səsləndiriblər.

Qərbi Azərbaycan İcmasının Ağsaqqallar
Şurasının və Azərbaycan Ağsaqqallar Şurasının
üzlərinin görüşü keçirilib

Yanvarın 15-də Qərbi Azərbaycan İcmasının Ağsaqqallar Şurası ilə Azərbaycan Ağsaqqallar Şurasının üzlərinin görüşü keçirilib.

İcmanın İdarə Heyətinin sədri, Milli Məclisin deputatı Əziz Ələkbərli görüşdə çıxış edərək Qərbi Azərbaycan İcmasının yaranma tarixi, eləcə də məqsəd və hədəfləri barədə iş-tirəclərə geniş məlumat verib.

İcmanın Prezidenti İlham Əliyevin tövsiyəsi ilə hazırlanan Qayıdış Konsepsiyası haqqında danışan Ə.Ələkbərli son iki ildə qurumun yerli və beynəlxalq müstəvidə gördüyü işlərdən bəhs edib, soydaşlarımızın ata-baba yurdlarına qayıdışı ilə bağlı xüsusilə beynəlxalq ictimaiyyətin məlumatlandırılmasının önəmini vurğulayıb, bu məsələdə Azərbaycan Ağsaqqallar Şurasının görə biləcəyi işlərə diqqətini cəkib.

Azərbaycan Ağsaqqallar Şurasının sədri, Milli Məclisin deputatı Eldar Quliyev Prezident İlham Əliyevin yerli televiziya kanallarına verdiyi müsahibəsində Qərbi Azərbaycanla bağlı məsələyə toxunmasını xatırladaraq hər kəsin üzərinə düşən mənəvi məsuliyyətdən danışdı.

Çıxışında Qərbi Azərbaycanla bağlı mühüm tədbirlərin ölkə daxilində və xaricində

keçirilməsinin önəminə toxunan Qərbi Azərbaycan İcmasının Ağsaqqallar Şurasının üzvü, Amasiya rayon icmasının sədri, akademik Abel Məhərrəmov zəngin-mədəni irsimizin qorunub saxlanması yolunda gənclərimizlə görüşlərin keçirilməsinin vacibliyini qeyd edib.

İcmanın Ağsaqqallar Şurasının sədri, Milli Məclisin deputatı, akademik Əhliman Əmiraslanov çıxışında bildirib ki, hər iki şuranın hədəfləri Qərbi Azərbaycan həqiqətləri ilə bağlı gənclərin daha geniş məlumatlandırılması, Qərbi Azərbaycana qayıdışla bağlı gənclərin fəal iştirakının təşviq olunmasıdır.

AMEA-da Qərbi Azərbaycanla bağlı görülən işlər, yaradılan şöbələr barədə ətraflı məlumat verən AMEA-nın prezidenti, Milli Məclis yanında Toponimiya Komissiyasının sədri akademik İsa Həbibbəyli Qərbi Azərbaycanla bağlı kitabxananın yaradılması və onun zənginləşdirilməsini öz üzərinə götürdüyünü qeyd edib. BDU-nun Hüquq fakültəsinin professoru Əli Hüseynov, Mehri rayon İcmasının üzvü İsmayıl Əliyev, İcmanın Ağsaqqallar Şurasının üzvü İlqar Abbasov çıxışlarında natiqlərin fikirlərini dəstəkləyərək, təkliflərini bildirdilər.

Sonda çıxış edən Azərbaycan Ağsaqqallar Şurası sədrinin müavini, Milli Məclisin deputatı professor Eldar İbrahimov Qərbi Azərbaycanla bağlı Özbəkistan və Türkiyədə tədbirlərin təşkil olunmasını təklif edib.

İcmanın Nəzarət-Təftiş Komissiyasının sədri, professor Vahid Novruzov səsləndirilən fikirləri dəstəklədiyini bildirib, ağsaqqallar və gənclər arasında birgə tədbirlərin keçirilməsini təklif edib.

Daha sonra İcmanın Ağsaqqallar Şurasının üzvü, professor Əvəz Ələkbərov hər iki şuranın Qərbi Azərbaycan ideologiyası ilə bağlı yol xəritəsinin hazırlanması və bunun əsasında tədbirlərin keçirilməsi təklifi ilə çıxış edib.

İcmanın Ağsaqqallar Şurasının üzvü professor Həsən Bayramov Qərbi Azərbaycanla bağlı həqiqətlərin beynəlxalq müstəvidə tanıtılması üçün daha çox sayda kitabların hazırlanmasının önəmindən danışdı.

Milli Məclisin deputatı Aqiyə Naxçıvanlı birgə tədbirlərin keçirilməsinin önəmini vurğulayıb, İcmanın İdarə Heyətinin üzvü, Milli Məclisin deputatı Elşad Musayev bölgələrdə birgə tədbirlərin keçirilməsi təklifini irəli sürüb, BDU-nun Hüquq fakültəsinin professoru Əli Hüseynov, Mehri rayon İcmasının üzvü İsmayıl Əliyev, İcmanın Ağsaqqallar Şurasının üzvü İlqar Abbasov çıxışlarında natiqlərin fikirlərini dəstəkləyərək, təkliflərini bildirdilər.

Sonda Ağsaqqallar Şurasının sədri Eldar Quliyevə hədiyyə və kitablar təqdim edildi.

"Mahmud Kaşğari "Divanü lüğət-it-türk" - 950" mövzusunda beynəlxalq elmi konfransın materialları

AMEA-nın Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun təşkilatçılığı ilə keçirilən "Mahmud Kaşğari "Divanü lüğət-it-türk" - 950" mövzusunda beynəlxalq elmi konfransın materialları çap olunub.

"Elm və təhsil" nəşriyyatında çap olunan topluda akademik İsa Həbibbəylinin "Mahmud Kaşğarinin "Divanü-Lüğət-it-türk" əsəri Azərbaycanda", professor Nadir Məmmədlinin "Mahmud Kaşğarinin "Divanü Lüğət-it-türk" əsəri", AMEA-nın müxbir üzvü Əbülfəz Quliyevin "Divanü Lüğət-it-türk" abidəsindəki ləqəb və titullar", dosent Baba Məhərrəmli "Mahmud Kaşğarinin divanında kök sözlər", professor İsmayıl Kazımovun "Azərbaycan dilinin tarixi qrammatikası və Mahmud Kaşğari "Divan"ı və sair alimlərin məqalələri çap olunub.

Topluda qeyd edilir ki, Mahmud Kaşğari qədim türk sivilizasiyasının qüdrətli ideoloqu, "Divanü lüğət-it-türk" əsəri isə türk-müsləman dünyasının kompasıdır. "Divanü lüğət-it-türk" əsəri türk dünyasının dilçilik xəritəsidir, dünya türkologiya elminin şah əsəridir.

Mahmud Kaşğari Dədə Qorqudla Nizami Gəncəvi arasında möhtəşəm zirvədir.

Azərbaycan insanları bu təyyarə qəzasında canından keçərək və özünü unudaraq nəcib xüsusiyyətlər nümayiş etdirdi

Çinli professor Li Lei AMEA prezidenti akademik İsa Həbibbəyliyə başsağlığı məktubu göndərib

Azərbaycan Hava Yollarına məxsus sərnişin təyyarəsinin Qazaxıstanın Aktau şəhəri yaxınlığında qəzaya uğraması ilə əlaqədar Çinin Honkonq Kore Akademiyasının İcra şurasının üzvü professor Li Lei AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyliyə başsağlığı məktubu göndərib.

Məktubda deyilir:

Hörmətli prezident İsa Həbibbəyli,

Azərbaycan Hava Yollarına məxsus təyyarənin Qazaxıstanda qəzaya uğraması xəbəri məni çox kədərləndirdi. Azərbaycan insanları bu təyyarə qəzasında canından keçərək və özünü unudaraq nəcib xüsusiyyətlər nümayiş etdirdi. Azərbaycanın ekipajına ehtiramımı bildirirəm, onlar Azərbaycanın layiqli qəhrəmanlarıdır! Azərbaycan böyük ölkədir! Azərbaycan xalqı da böyükdür! Mən xəsarət alanların tezliklə sağalmasını arzulayıram və həlak olanların yaxınlarına başsağlığı verirəm.

BU SƏHİFƏLƏRİ 3 ŞƏKİL KİMİ VERMƏK—
Təyyarənin qəzasında, o cümlədən, başsağlığı məktubunda, professor Li Lei Azərbaycanın ekipajına ehtiramını bildirir. Məktubda deyilir: "Azərbaycanın layiqli qəhrəmanlarıdır! Azərbaycan böyük ölkədir! Azərbaycan xalqı da böyükdür! Mən xəsarət alanların tezliklə sağalmasını arzulayıram və həlak olanların yaxınlarına başsağlığı verirəm."

Professor Li Lei həmçinin Çin mediasında bu barədə yayımladığı xəbərlərdən də bəzi parçaları məktuba əlavə edib. Həmin xəbərlərdən nümunələri oxucuların diqqətinə təqdim edirik.

Böyük Azərbaycan ekipajına salamlar!

Dekabr ayının 25-də Azərbaycanın paytaxtı Bakıdan Çexistanın paytaxtı Qrozniya uçuş Azərbaycan Hava Yollarına məxsus sərnişin təyyarəsinin Qazaxıstanın qərbindəki Aktau hava limanında qəzaya uğramışdır. Qəza nəticəsində 38 sərnişin və ekipaj üzvü həlak olmuş, 29 nəfər yaralanmışdır.

Ümumiyyətlə, təyyarə qəzaları baş verdikdə sərnişinlər heç vaxt sağ qalmır. Amma bu dəfə Azərbaycan Hava Yollarının sərnişin təyyarəsi qəzaya uğramış, 29 nəfər sağ qalmışdır. Bu, aviasiya tarixində son dərəcə nadir haldır.

Həlak olanlar arasında kapitan İqor Keşniakin, ikinci pilot Aleksandr Kalyaninov və baş stüardessa Hökümə Əliyeva da var idi. Məhz onların peşəkərliliyi və son anlarda öz həyatlarını heçə saymaları sayəsində bəşəriyyətin ən qiymətli və nəcib keyfiyyətlərini bir daha görmək imkanımız yaranmışdır.

Gəlin bu adları unutmayaq - İqor Keşniakin, Aleksandr Kalyaninov, Hökümə Əliyeva. Bu adlar bəşəriyyətin ulduzlu səmasında mütləq əbədi olaraq parlaq olacaq.

Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyi baş stüardessa Hökümə Əliyevanın səsinin eşidildiyi videonu "X" sosial şəbəkəsində yayıb. O, həyatının son anlarında sərnişinləri sakitləşdir-

məyə çalışıb, onlardan təhlükəsizlik kəmərlərini bağlamağı xahiş edib və dönə-dönə: "Hər şey yaxşı olacaq" deyib. Ölümə üz-üzə qaldığı bir vaxtda onun cəsarəti və soyuqqanlılığı təyyarədə olan son dərəcə vahimədə olan sərnişinlərə böyük rahatlıq gətirib.

Sağ qalanların bəziləri stüardessalara minnətdarlıqlarını bildirərək, sərnişinlər arasında ciddi panika yaratmamaq üçün aydın göstərişlər verdiklərini bildiriblər.

Uçuşun son 20 dəqiqəsində pilot təyyarənin Xəzər dənizinin şərq sahilindəki Aktau hava limanına enə bilməsini təmin etmək üçün təyyarənin idarə edilməsində çətinlik çəkirdi. Eniş etməzdən əvvəl o, hava limanı üzərində 8 formalı dövrə vuraraq uçuş-enmə zolağını hədəfləməyə çalışıb və nəticədə bir çox sərnişinin həyatını xilas edib.

Uçuşun son 20 dəqiqəsində pilot təyyarənin Xəzər dənizinin şərq sahilindəki Aktau hava limanına enə bilməsini təmin etmək üçün təyyarənin idarə edilməsində çətinlik çəkirdi. Eniş etməzdən əvvəl o, hava limanı üzərində 8 formalı dövrə vuraraq uçuş-enmə zolağını hədəfləməyə çalışıb və nəticədə bir çox sərnişinin həyatını xilas edib.

Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyi "X" sosial şəbəkəsində səs yazını paylaşaraq, qeyd edib ki, "Xalq onun səsinə heç vaxt unutmayacaq". Baş stüardessa əslində hüquqi karyerası üçün aviasirketə keçməyi planlaşdırırdı. Bu, onun stüardessa kimi son uçuşu idi, lakin həyatının son uçuşu olacağını gözləməzdi.

Bir dəfə böyük uçuş bələdçisi imtahanında Höküməyə fəvqəladə bir hadisə ilə qarşılaşarsa, sərnişinləri necə sakitləşdirəcək sualı ünvanlanıb. Onun cavabı belə olub: "Heyətə güvəninin, hər şey nəzarət altındadır və hər şey yaxşı olacaq." Həyatının ən böyük problemi ilə üzleşdiyi anda öz əməli ilə bu cümlənin gücünü sübut etdi.

15000 saatdan çox uçuş təcrübəsi olan kapitan İqor Keşniakin son dərəcə təcrübəli idi. Onlardan 11200 saati kapitan kimi uçuş etmişdi. Vaxtilə Azərbaycan Hərbi Hava Qüvvələrinin pilotu olmuş bu kapitan özünü həmişə təmkinli və yüksək bacarıqlı nümayiş etdirmişdi. Onilliklər boyu uçuşu zamanı o, saysız-hesabsız təhlükələri həll etmişdi. Amma bu dəfə ən mükəmməlinə nail ola bilmədi, çünki canını verdi.

İkinci pilot Aleksandr Kalyaninov gənc və çevik pilot idi. O, kapitanla koordinasiya böyük təzyiqlə altında mürəkkəb əməliyyatları yerinə yetirərək, uçuş müddətini uzadıb, zədə-

lənmiş təyyarəni Xəzər dənizi üzərindən uğurla keçirib.

Sağ qalan təyyarə bələdçisi Əsədov mü sahibəsində deyib: "Bizim sağ qalacağımız bir möcüzədir. Kapitanın və ikinci pilotun qəhrəmanlığı sayəsində sağ qaldıq".

Bu dəfə təyyarə məcburi eniş edib və Qazaxıstanda xeyli insan video çəkib. Çəkdiyi videoda görmək mümkündür ki, Aktau qəfil dayandıqdan sonra təyyarə üç dövrə ərzində qəza yerinin ətrafında aşağı-yuxarı sürüşməyə davam edib və qəzaya uğrayıb.

Ekipajın sükan səthi sıradan çıxdıqda mühərriklərdən son idarəetmə vasitəsi kimi istifadə etdiyi ilə əlaqəli xəbərlər var. Yüzdən çox dalğavari uçuş üçün ekipaj təyyarənin sürətini və hündürlüyünü dəyişdirmək üçün artan və azalan mühərrik gücündən istifadə edir. Bu qeyri-ənənəvi texnologiyalar son dərəcə çətin olsa da, ekipajın təyyarənin uçuşunu təmin etmək üçün yeganə seçimdir.

Pilotlar yüksəkliyi idarə edə bilmədiklərini və standart eniş etmək mümkün olmadığını anlayanda təyyarənin çəkisini azaltmaq üçün mümkün qədər çox yanacaq sərf ediblər. Onlar bildirdilər ki, meydançaya nəzarət üçün yüksəklik olmadan yumşaq eniş mümkün olmayacaq.

Uçuşun son 20 dəqiqəsində pilot təyyarənin Xəzər dənizinin şərq sahilindəki Aktau hava limanına enə bilməsini təmin etmək üçün təyyarənin idarə edilməsində çətinlik çəkirdi. Eniş etməzdən əvvəl o, hava limanı üzərində 8 formalı dövrə vuraraq uçuş-enmə zolağını hədəfləməyə çalışıb və nəticədə bir çox sərnişinin həyatını xilas edib.

Onların bütün ən yüksək səylərinə baxmayaraq, təyyarə Aktau yaxınlığında təcili eniş zamanı parçalanıb. Videoçarxdan görünür ki, təyyarə yerə yaxınlaşdıqda titrəyir, daha sonra zərbə nəticəsində parçalanır. Təyyarənin quyruq hissəsi nisbətən bütöv idi və kabinənin ikinci yarısındakı sərnişinlər sağ qalıb. Təəsüf ki, alov pilot kabinini və kabinənin ön hissəsini bürüyüb, ekipaj üzvlərinin və çoxlu sərnişinin həyatına son qoyub.

Xüsusilə qeyd etmək lazımdır ki, təyyarə hava limanının yaxınlığındakı kənddə sakinlərin evlərinin yuxarı mərtəbələrinə düşə bilərdi. Ekipaj vaxtında təyyarə ilə hava limanının ətrafında dövrə vurub, daha çox mülki itkilərin qarşısını alıb.

İnternetdə təyyarənin son anlarını müxtəlif bucaqlardan əks etdirən videolar var.

Təyyarə sürətlə hündürlüyü itirərək sağa əyilməyə başladı və nəhayət, açıq sahəyə çırpıldı. Burun qəflətən yerə batdı və böyük yanğın baş verdi. Lakin burun hissəsi böyük bir bufer təmin etdiyinə görə arxa gövdənin qalıqları nisbətən toxunulmaz qalıb və arxa salonda olan bir çox insan sağ qalıb.

Ekipaj özünü qorumağı seçsəydi, başqa tədbir görə bilərdi.

Oxşar qəhrəmanlıq hekayəsi 2009-cu il yanvarın 15-də baş vermişdi, Amerika Hava Yolları tarixindəki möcüzə - "Hudson çayının möcüzəsi". O zaman Amerika Hava Yollarının 1549 nömrəli reysinin quşların vurması nəticəsində qoşa mühərrikləri sıradan çıxmışdı və kapitan Çesli Sally Salenberq qətiyyətlə Hudson çayına məcburi eniş etmək qərarı vermişdi. Zəngin təcrübə və sakit mühakimə ilə o, 155 sərnişin və ekipaj üzvlərinin hamısını təhlükədən uqurla, heç bir itkisiz çıxarmışdı. Bu hadisə aviasiya tarixində klassik hadisə kimi qiymətləndirilir. Hollivudda hadisəni göstərmək üçün bir film çəkilmişdi. Film "Kapitan Sully" adlanır, baş rolda Tom Hanks kapitan rolunu oynayır.

Sərnişin təyyarəsi qəzaya uğradıqdan sonra pilotun məcburi eniş tələbi bir-birinin ardınca rədd edilmiş və yaxınlıqdakı üç hava limanından heç birinə eniş etməyə icazə verilməmişdir. Nəinki bu, həm də Xəzər dənizi üzərindən uçuşu zamanı təyyarənin GPS və rabitə siqnalını kəsmək üçün elektron müdaxilələr həyata keçirib, təyyarəni dənizə düşməsinə məcbur etmək, sübutları məhv etmək niyyətində olmuşlar.

Sadəəcə, pilotların bu qədər bacarıqlı olduqları gözənilməzdir. Mükəmməl bacarıqlarına və mətanətlərinə arxalanaraq, belə bir qəzal və gücdən düşmüş təyyarəni yerə çatdıraraq 29 nəfəri xilas etmişlər. Bu məqamda tək-cə maddi sübutlar yox, həm də inkar edilməsi çətin olan insan sübutları olduğuna görə Rusiya üzrxahlıq edir.

Azərbaycan parlamentinin deputatı aydınlıq gətirib: "Bu təyyarə Qrozni üzərində Rusiya ərazisində vurulub. Bunu inkar etmək olmaz. Təqsirkar cinayət məsuliyyəti daşımali və təzminat ödəməlidir".

Cümə axşamı Azərbaycan təyyarə qəzası qurbanlarına ümumxalq hüzn günü elan edib. Hazırda Azərbaycan Hava Yolları Rusiyanın Soçi, Volqoqrad, Ufa, Samara, Qrozni, Minalniye Vodı və Mahaçqala şəhərlərinə reyslərini ləğv edib.

Bundan başqa, Qazaxıstan Hava Yolları və İsrail Hava Yolları da bunu edib.

Nəhayət, bir daha bu böyük ekipaj üzvlərinə hörmətimizi bildiririk. Bu qəhrəmanların hekayələrinin bütün bəşəriyyətə açıqlanması budur: hətta ən dərin və ən çıxılmaz zülmət qarşısında belə, insan təbiətinin işığı hələ də çıxış yolu tapmaq və gələcəyi işıqlandırmaq üçün bizə yol göstərə bilər.

Hörmətlə,

Professor Li Lei
Avrasiya Beynəlxalq Laboratoriyası
və Kore Akademiyası

AMEA Yer Elmləri Bölməsi**Elmi-tədqiqat işlərinin yekunları müzakirə edilib**

AMEA-nın Yer Elmləri Bölməsinin Elmi şurasının iclası keçirilib. İclasda Elmi şuranın üzvləri və elmi müəssisələrin rəhbərləri iştirak ediblər. İclası giriş sözü ilə açan AMEA-nın vitse-prezidenti, Yer Elmlər Bölməsinin Elmi şurasının sədri akademik İbrahim Quliyevnin təklifi ilə Azərbaycan Hava Yollarına (AZAL) məxsus sərnəşin təyyarəsinin Qazaxıstanın Aktau şəhəri yaxınlığında qəzaya uğraması nəticəsində həlak olanların xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edilib.

Sonra akademik İbrahim Quliyev iclasın gündəliyi - "Yer Elmləri Bölməsinin 2024-cü ildəki elmi və elmi-təşkilati fəaliyyəti üzrə hesabat", "Azərbaycan Respublikasında Yer Elmləri üzrə elmi tədqiqatların tövsiyə olunan prioritet istiqamətləri və mövzuları (2025-2030-cu illər üçün)", "COP29-un yekunları və AMEA Yer Elmləri Bölməsinin vəzifələri" barədə iclas iştirakçılarına məlumat verib.

İclasda elmi müəssisələrdə 2024-cü ildə aparılmış elmi-tədqiqat işlərinin yekunları, əldə olunmuş mühüm elmi nəticələr, nailiyyətlər və mövcud problemlər müzakirə edilib. AMEA nəzdində Respublika Seysmoloji Xidmət Mərkəzinin baş direktoru AMEA-nın müxbir üzvü Qurban Yetirmişli, Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyinin Neft Qaz İnstitutunun baş direktoru akademik Fəxrəddin Qədirov, Geologiya və Geofizika İnstitutunun icraçı direktoru AMEA-nın müxbir üzvü Dadaş Hüseynov, Coğrafiya İnstitutunun baş direktoru coğrafiya elmləri doktoru Zakir Eminov elmi müəssisələrin şöbə və laboratoriyalarında həyata keçirilmiş elmi-tədqiqat işləri barədə danışıqlar.

AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik İbrahim Quliyev AMEA-nın Yer Elmləri Bölməsinin 2024-cü ildəki elmi və elmi-təşkilati fəaliyyəti barədə hesabatı təqdim edib və görülmüş işlər haqqında məlumat verib. Qeyd edilib ki, cari ildə 14 problem, 44 mövzu, 51 iş, 14 mərhələ üzrə elmi tədqiqat aparılmış, bunlardan il ərzində 3 mövzu, 9 iş tamamlanmışdır. Hesabat ilində 37 kitab (9-u xaricdə) və 9 monoqrafiya (1-i xaricdə), 92 məqalə - impakt faktorlu jurnallarda olmaqla, 367 məqalə (160-ı xaricdə) və 123 tezis (65-i xaricdə), habelə 22 dərslük və dərslər vəsaiti nəşr olunmuş, bölmə əməkdaşlarının əsərlərinə 2975 istinad qeydə alınmışdır. Bölmənin əhatə etdiyi elmi tədqiqat müəssisələrində əldə edilmiş 13 mühüm nəticə iclas iştirakçılarına diqqətinə çatdırılıb. Bölmənin 2024-cü ildəki elmi və elmi-təşkilati fəaliyyəti Elmi şuranın üzvləri tərəfindən yüksək qiymətləndirilib, təqdim olunan hesabat şura üzvləri tərəfindən təklif edilmiş bəzi əlavələr və düzəlişlər nəzərə alınmaqla təsdiq edilib.

Elmi şuranın iclasında Azərbaycan Respublikasında Yer elmləri üzrə elmi tədqiqatların tövsiyə olunan prioritet istiqamətləri də təsdiqlənib. Müzakirələrdə çıxış etmiş AMEA-nın həqiqi üzvləri İbrahim Quliyev, Fəxrəddin Qədirov, Əkpər Feyzullayev, AMEA müxbir üzvləri Qalib Əfəndiyev, Bağır Süleymanov, Təbib Tarixi Muzeyinin baş direktoru biologiya üzrə fəlsəfə doktoru Tərib Eybatov elmi tədqiqatların tövsiyə olunan istiqamətləri ilə bağlı rəy və təkliflərini bildirdilər.

2025-2030-cu illər üçün ölkəmizdə Yer elmlərinin inkişafının əsas istiqamətləri kimi Azərbaycanın təmiz enerji mənbələrinin - Günəş, külək, dalğa, geotermal sular, vulkanların enerji potensialı və onlardan istifadə üsullarının elmi təhlili, Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunun neft-qaz potensialının yeni elmi nəticələrə əsaslanan təhlili, istixana qazı emissiyasını azaltmaq məqsədilə iri sənaye obyektlərindən atmosfərə atılan karbon qazının tutularaq yığılması, saxlanması və xammal kimi istifadəsinin elmi əsaslarının işlənməsi, zəlzələlərin və palçıq vulkanları püskürmələrinin öyrənilməsi, strateji əhəmiyyətli faydalı qazıntı yataqlarının proqnozlaşdırılması və təbii ehtiyatlardan səmərəli istifadə edilməsi, iqlim dəyişikliklərinin Azərbaycanda sosial-iqtisadi və demoqrafik proseslərə təsirinin azaldılması yollarının araşdırılması, Xəzər səviyyə təərəddüdlərinin, ekosisteminin kompleks tədqiqi, Azərbaycanın su ehtiyatlarının müasir vəziyyətinin qiymətləndirilməsi, əhalinin məskunlaşması və digər iqtisadi-coğrafi və demoqrafik problemləri istiqamətlərində tədqiqatların aparılması və s. nəzərdə tutulur.

İclasda AMEA-nın Yer Elmləri Bölməsi alim və mütəxəssislərinin COP29-da iştirakı da müzakirə olunub, tədbirin yekunları və nəticələri işığında bölmənin vəzifələri ilə bağlı qərar qəbul edilib.

AMEA Biologiya və Tibb Elmləri Bölməsi**İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə tədqiqat fəaliyyətləri genişləndiriləcək**

AMEA-nın Biologiya və Tibb Elmləri Bölməsinin (BTEB) hibrid formada Ümumi yığıncağı keçirilib.

Bölmənin regionlarda çalışan üzvləri toplantıya Zoom proqramı üzərindən qoşulublar. İclas ölkənin biologiya, aqrar və tibb sahələri üzrə elm və təhsil müəssisələrində alınmış mühüm elmi tədqiqat nəticələrinin müzakirəsi və qiymətləndirilməsinə həsr olunub. İclasda BTEB-in üzvləri ilə yanaşı, Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyinin, Səhiyyə Nazirliyinin, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin rəsmi nümayəndələri, elmi tədqiqat müəssisələrinin və universitetlərin rəhbərləri və aparıcı alimləri, mühüm nəticələrin müəllifləri və b. iştirak etmişlər.

Öncə AMEA-nın vitse-prezidenti AMEA Biologiya və Tibb Elmləri Bölməsinin Elmi şurasının sədri, akademik İradə Hüseynova iştirakçıları iclasın gündəliyi ilə tanış edib. Bölmənin rəhbəri qeyd edib ki, cari il bir sıra mühüm hadisələrlə yadda qalıb. 2024-cü ilə suverenliyi tam şəkildə bərpa edərək daxil olan Azərbaycan Respublikasında Prezident və parlament seçkiləri böyük ruh yüksəkliyi və mütəşəkkilliklə keçirilib və hər iki seçki prosesi uzun illərdən sonra işğaldan azad edilmiş ərazilərimizi də əhatə edib. 2024-cü ilin ölkə Prezidenti tərəfindən "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" elan edilməsi Bölmənin tədqiqat istiqamətləri üzrə fəaliyyət göstərən elmi müəssisələrin və universitetlərin müvafiq kafedralarının, elmi ictimaiyyətin fəaliyyətinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərərək, mühüm problemlərin həlli üzrə yeni prioritetlərin ön plana çıxmasına səbəb olub. Qeyd olunan məsələlər çərçivəsində Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası, nazirliklər, elm və təhsil müəssisələri tərəfindən çoxsaylı tədbirlər həyata keçirilib.

Akademik milli, regional və global hədəflərlə bağlı böyük tarixi əhəmiyyət daşıyan və dünya üçün tələyüklü qərarların qəbul olunduğu möhtəşəm bir tədbirə - BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasına (COP29) Azərbaycan Respublikasının böyük uğurla evsahibliyi etdiyinə diqqət çəkib. COP29-un işində BTEB-in rəhbərliyi və üzvləri, respublikanın aidiyyəti tədqiqat institutları fəal iştirak ediblər, onlar tərəfindən ölkə mətbuatında çoxsaylı çıxışlar edilib, məqalələr dərc olunub. Bölmənin "Həyat Elmləri və Biotibb" jurnalının 2024-cü il üzrə ikinci nömrəsi, Bölmə üzvlərinin 4 monoqrafiyası "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili"nə və COP29-da irəli sürülən problemlərə həsr edilib. AMEA-nın müxbir üzvü Elşad Qurbanovun Azərbaycanda uzun illər aparılan tədqiqatların nəticəsi olan "Azərbaycanın bitki örtüyü" adlı fundamental monoqrafiyası xüsusi qeyd edilə bilər. AMEA-nın vitse-prezidenti COP29-un biologiya, aqrar və tibb elmləri qarşısında bir sıra yeni hədəflər qoyduğunu

gündəmə gətirib, bu hədəflərdən danışıb.

Akademik İradə Hüseynova AMEA-nın ölkə Prezidenti tərəfindən imzalanmış Nizamnaməsinə əsasən, respublika üzrə əldə olunmuş mühüm elmi tədqiqat nəticələrinin Akademiyada müzakirə edilməsinin bugünkü tədbirin əsas məramı olduğunu bildirib.

Sonra müvafiq hesabat məruzələrinin dinlənilməsinə başlanılıb. İlk olaraq, Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin elmi tədqiqat və təhsil müəssisələrində 2024-cü ildə alınmış ən mühüm fundamental və klinik nəticələr Nazirliyin Elmi şurasının sədri, "Professor Gindes adına Respublika Uşaq və Yeniyetmələr Üzrə Vərəm Sanatoriyası" publik hüquqi şəxsin direktoru, tibb elmləri doktoru, professor Rəşid Bədəlov və Elmi şuranın üzvü, Azərbaycan Tibb Universitetinin dosenti, tibb üzrə fəlsəfə doktoru Törə Sadıqova tərəfindən təqdim edilib. Məruzə ilə bağlı iclas iştirakçılarından çoxsaylı sualları cavablandırılıb, müzakirələr aparılıb. Müzakirələrə yekun vuran akademik İradə Hüseynova Səhiyyə Nazirliyindən daxil olan mühüm tədqiqat nəticələrinin keyfiyyətinin və dərc olunma vəziyyətinin ildən-ildə daha da yaxşılaşdığına diqqət çəkib.

Daha sonra Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyinin tədqiqat müəssisələrinin müvafiq hesabatları dinlənilib. 2024-cü il ərzində əldə edilmiş ən mühüm nəticələr və onlarla bağlı statistik göstəricilər AR ETN Botanika İnstitutunun baş direktoru, biologiya elmləri doktoru, professor Səyyarə İbadullayeva və institutun icraçı direktoru, biologiya elmləri doktoru, professor Şakir Qasimov, AR ETN Zoologiya İnstitutunun baş direktoru, aqrar elmlər üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Ələddin Eyvazov, AR ETN Fiziologiya İnstitutunun icraçı direktoru, fizika-riyaziyyat elmləri doktoru, professor Əhməd Haçiyev, AR ETN Genetik Ehtiyatlar İnstitutunun baş direktoru, AMEA-nın müxbir üzvü Zeynal Əkpərov, AR ETN Torpaqşünaslıq və Aqrokimya İnstitutunun baş direktoru, AMEA-nın müxbir üzvü Ələddin Quliyev, AR ETN Dendrologiya İnstitutunun baş direktoru v.i.e., biologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Mınarə Həsənova, AR ETN Mikrobiologiya İnstitutunun baş direktoru, AMEA-nın müxbir üzvü Pənah Muradov, AR ETN Molekulyar Biologiya və Biotexnologiyalar İnstitutunun baş direktoru, akademik İradə Hüseynova tərəfindən təqdim edilib. Məruzələr üzrə ortaya çıxan sualları məruzəçilər və mühüm nəticələrin müəllifləri cavablandırılar. Akademik İradə Hüseynova və Qərib Məmmədovun, AMEA-nın müxbir üzvləri Elşad Qurbanov, Zeynal Əkpərov, Amin İsmayilov, Tərlan Məmmədov, Vaqif Novruzov və Ələddin Quliyevnin, biologiya elmləri doktorları, professorlar Aydın Əsgərov və Elman İsgəndərin, biologiya üzrə fəlsəfə doktoru Elman Yusifovun, digər aparıcı alimlərin iştirakı ilə apa-

rilan geniş müzakirələrdə əməkdaşlıq əlaqələrinin, ölkə üçün mühüm əhəmiyyət daşıyan məsələlərdə koordinasiyalı fəaliyyətin, ortaq tədqiqatların təşkilinin vacibliyi, dövrün çağırışları və ölkənin ehtiyacları üzrə yeni prioritet istiqamətlər, plan və perspektivlər haqqında danışıqlar.

Akademik İradə Hüseynova Azərbaycan Respublikasının "Qırmızı Kitab"ının 3-cü nəşri üzərində aparılmış işləri xatırladaraq, ümumi məqsədlər üçün əməkdaşlığın və əlaqələndirmənin əhəmiyyətini vurğulayıb, işğaldan azad edilmiş ərazilərdə tədqiqat fəaliyyətlərinin gücləndirilməsinin vacibliyini qeyd edib. AMEA-nın müxbir üzvü Vaqif Novruzov Qarabağın "Qırmızı Kitab"ının hazırlanmasının zəruriliyinə və bu istiqamətdə aparılan fəaliyyətlərə diqqət çəkib. Professor Səyyarə İbadullayeva Botanika İnstitutunun alimləri tərəfindən "Qarabağın florası" kitabının yekunlaşmağa olduğunu bildirib. Akademik Qərib Məmmədov və AMEA-nın müxbir üzvü Amin İsmayilov torpaqların deqradasiyası və səhrələşmə problemlərinin həlli üçün müasir texnologiyalardan istifadə ilə bağlı tədqiqatların aparılmasına ehtiyac olduğunu bildirdilər. AMEA-nın müxbir üzvü Zeynal Əkpərov yeni sortların yaradılması problemlərindən, bu sahədə fundamental və təbii elmlərin vəhdətindən danışıb. AMEA-nın müxbir üzvü Ələddin Quliyev ölkədə su problemlərinin həlli yolları və işğaldan azad edilmiş ərazilərdə kəhriz sisteminin bərpası ilə bağlı fikirlərini bildirdi.

BTEB-in Ümumi yığıncağında Azərbaycan Respublikası Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin elm və təhsil müəssisələrinin mühüm nailiyyətlərini nazirliyin rəsmi təmsilçisi, Əkinçilik Elmi-Tədqiqat İnstitutunun direktoru, aqrar elmlər üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Faiq Xudayev təqdim edib. Akademik İradə Hüseynova, AMEA-nın müxbir üzvləri Zeynal Əkpərov, Amin İsmayilov, Pənah Muradov və b. məruzəçiyə suallar ünvanlayıblar, sahə institutlarının aparılan tədqiqat fəaliyyətlərinin gücləndirilməsinin vacibliyini vurğulayaraq, ölkədə ərzaq təhlükəsizliyinin təmin olunmasında fundamental elmlə innovasiyaların vəhdətinin yüksək roluna diqqət çəkiblər.

Yığıncaqda daha sonra görkəmli alimlər - AMEA-nın fəxri üzvü İhsan Doğramacının anadan olmasının 110, akademik Siddiq Məmmədovun 100, akademik Mustafa Toçubaşovun 130 illiyi haqqında məsələlər dinlənilib və müvafiq qərarlar qəbul edilib.

BTEB-in Ümumi yığıncağında yekun vuran akademik İradə Hüseynova ümumiləşdirmələr aparıb, bütün məruzəçilərə və iştirakçılara təşəkkürünü bildirib, AMEA-nın üzvləri, institut rəhbərləri, aparıcı alimlər tərəfindən irəli sürülmüş bütün təklif və tövsiyələri araşdırılacağını, onlar üzrə daha konkret müzakirələrin aparılması üçün Bölmə tərəfindən müvafiq addımların atılacağını deyib.

"Konstitusiyaya və Suverenlik İli" Azərbaycanın hərtərəfli inkışafında mühüm mərhələ olacaq

Yenicə qədəm qoyduğumuz 2025-ci il Prezident İlham Əliyevin Sərəncamı ilə "Konstitusiyaya və Suverenlik İli" elan edilib. Bu Sərəncam milli istiqlal uğrunda tarixi mübarizəmizin məntiqi nəticəsidir. Məhz bu il 1995-ci il noyabrın 12-də qəbul olunmuş müstəqil Azərbaycan Respublikasının əsas qanunu - ilk Konstitusiyasının 30 illiyi və 2020-ci il sentyabrın 27-də Ermənistanın çoxsaylı təxribatlarına cavab olaraq başlanmış Vətən müharibəsində tarixi Qələbənin 5 illiyidir. 2023-cü il sentyabrın 19-20-də həyata keçirilmiş uğurlu anti-terror tədbirləri nəticəsində ölkəmizin ərazi bütövlüyü və suverenliyi tam bərpa edilib, Konstitusiyamızın hüquqi qüvvəsi işğaldan azad edilmiş bütün ərazilərimizdə tətbiq olunub.

Yektiv amillərdəndir ki, xarici müdaxiləyə meydan açıb, milli müstəqillik üçün yaranmış tarixi şansın gerçəkləşməsinə imkan verməyib. Bunu bütün dünyada milli dövlətlərin formalaşması prosesinin getdiyi bir zamanda (XVIII əsrdə) Azərbaycanın xanlıqlara parçalanması faktı da təsdiq edir, Şərqdə ilk demokratik respublika olan Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin cəmi 23 ay yaşadıqdan sonra süquta uğraması da".

Alim qeyd edib ki, XX əsrin sonunda xalqımızın milli istiqlala qovuşması üçün növbəti tarixi şərait yaranmışdır. 1988-ci ildən vüsət alan xalq hərəkatı Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin elan edilməsi, xalq hərəkatının içərisindən çıxış siyasəti qüvvələrinin hakimiyyətə gəlməsi ilə nəticələndi. Lakin bir tərəfdən Ermənistanın torpaqlarımıza təcavüzü, digər tərəfdən isə hakimiyyət təcrübəsi və səriştəsi olmayan milli qüvvələrin daxili və xarici siyasətdə buraxdığı səhvlər xalqımızı ciddi sınaq qarşısında qoydu. Siyasi didişmələr və silahlı qruplaşmaların mübarizəsi ölkəni vətəndaş müharibəsi həddinə gətirib çıxardı. Daxili hərə-mərclik, hakimiyyət orqanlarının iflic vəziyyətinə düşməsi yenice qazanılmış müstəqilliyin itirilməsinə səbəb ola bilərdi. Lakin bu dəfə tarix təkrarlanmadı. Çünki əvvəlki dövrlərdən fərqli olaraq indi xalqın bütün təbəqələrinin inandığı və hör-

mət bəslədiyi Ümummilli Lider, böyük siyasi iradəyə və təcrübəyə malik şəxsiyyət - Heydər Əliyev var idi. Xalqın mütləq əksəriyyətinin, o cümlədən hakimiyyət nümayəndələrinin təkidli tələbi ilə Bakıya gəlib Ali Sovetin sədri, daha sonra ölkə prezidenti seçilən Heydər Əliyev müstəqilliyimizə qarşı yönəlmiş, necə deyirlər, ənənəvi ssenarini pozdu, Azərbaycanın hansısa xarici qüvvələrin əlində oynamağa çevrilməsinə imkan vermədi. Bu, çoxəsrlik tariximizdə şəxsiyyətin roluna dair ən bariz nümunə, ən parlaq nümunədir. 1993-cü ilin son dərəcə gərgin şəraitində Ulu Öndərimizin daxili sabitliyi təmin etmək, xarici təzyiqlərin qarşısını almaq və beləliklə, dövlət müstəqilliyimizi qoruyub saxlamaq istiqamətində apardığı nəhəng işlər sonrakı illər öz bəhrəsini verdi. Məhz Heydər Əliyev güclü Azərbaycanın - ictimai-siyasi sabitlik şəraitində sürətli iqtisadi inkışaf yolu ilə inamla irəliləyən milli dövlətimizin əsasını qoydu.

Akademik qeyd edib ki, hələ 1993-cü ildə Ali Sovetin sədri seçilən Ulu Öndər böyük proqram səciyyəli nitqlə çıxış edərək yeni qəbul olunan Konstitusiyamızın konturlarını uzaqgörənliklə müəyyənləşdirib.

"Bu böyük amal illər sonra onun siyasi varisi, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin qətiyyəti, fəvqəladə təşkilatçılıq bacarığı, mahir diplomatiyası sayəsində və qəhrəman ordumuzun şücaəti, şəhidlərimizin canı, qanı bahasına gerçəkləşdirildi. Təsədüfi deyil ki, 12 noyabr 1995-ci ildə ümumxalq referendumu ilə qəbul edilən müstəqil Azərbaycan Respublikasının ilk Konstitusiyasının əsas müəllifi məhz Ulu Öndərimiz özüdür.

İnanırıq ki, "Konstitusiyaya və Suverenlik İli" ölkəmizin hərtərəfli inkışafında mühüm mərhələ olacaq, qüdrətli Azərbaycanın dünya ölkələri birliyinə özünə layiqli yer tutmasında, müstəqilliyimizin dönməz və əbədi olmasında əvəzsiz rol oynayacaq", - deyərək G.Baxşəliyeva fikrini yekunlaşdırıb.

Tariximizin milli iradə və qəhrəmanlıq səhifəsi

Azərbaycan xalqının azadlıq və müstəqillik uğrunda mübarizəsi tarixin müxtəlif dövrlərində qəhrəmanlıq nümunələri ilə zəngin olub. Belə şərəfli salnamələrdən biri - 1990-cı il 20 Yanvar hadisələrindədir ki, bu tarix Azərbaycan xalqının azadlıq uğrunda göstərdiyi qəhrəmanlığın, əzminin və mübarizəsinin simvoluna çevrilib. Artıq bu faciədən 35 il ötür.

20 Yanvar, əslində, xalqımızın illərlə içində yığdığı azadlıq arzusunun böyük ifadəsi idi. SSRİ-nin dağılmağa başladığı 1980-ci illərin sonlarında Azərbaycan xalqı, Ermənistanın Qarabağla bağlı iddialarına və mərkəzi hökumətin ədalətsiz siyasətinə qarşı güclü etiraz səsinə yüksəltdi. Xalqın milli-azadlıq hərəkatı getdikcə genişləndi və SSRİ rəhbərliyinin repressiv tədbirləri ilə qarşılandı.

1990-cı il yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə SSRİ rəhbərliyi, Azərbaycan xalqının azadlıq mübarizəsini boğmaq məqsədilə Bakıya qoşun yeritdi. Bu hücum zamanı ağır silahlarla silahlanmış sovet ordusu dinc əhalini hədəf alaraq amansız qətlə tördü. Nəticədə 200-ə yaxın insan həlak oldu, yüzlərlə insan yaralandı və itkin düşdü.

Bu hadisə, sadəcə, faciə kimi deyil, eyni zamanda, xalqımızın qəhrəmanlıq səhifəsi kimi tarixə yazıldı. 20 Yanvar gecəsi Azərbaycan xalqı azadlıq və müstəqillik uğrunda necə sarsılmaz olduğunu bütün dünyaya nümayiş etdirdi. Hərbi təcavüzə baxmayaraq, insanlar meydanlardan çəkilmədi, azadlıq ideyalarını daha da gücləndirdi.

Qanlı Yanvar hadisələri Azərbaycan xalqının milli azadlıq şüurunun daha da oyanmasına səbəb oldu. Bu faciə, eyni zamanda, xalqın öz müstəqilliyini bərpa etmək uğrunda apardığı mübarizənin başlanğıc nöqtələrindən biri oldu. Şəhidlərimiz azadlıq yolunda öz həyatlarını qurban verdilər, onların mübarizəsi nəticəsində Azərbaycan 1991-ci ildə müstəqilliyini bərpa etdi.

Bu gün milli-mənəvi dəyərlərin qorunması, tariximizin yaddaşlarda daim yaşaması və xalqımızın qəhrəmanlıq səhifələrinin gələcək nəsillərə çatdırılması istiqamətində ardıcıl və məqsədyönlü addımlar atılır. Azərbaycanın müstəqilliyini möhkəmləndirmək və 20 Yanvar şəhidlərinin əziz xatirəsini uca tutmaq istiqamətində Prezident İlham Əliyevin siyasəti mühüm rol oynayır.

Dövlətimizin başçısı 20 Yanvar hadisələrinin beynəlxalq səviyyədə tanınması və bu faciəyə ədalətli qiymət verilməsi üçün də mühüm işlər görür. Dövlət səviyyəsində qeyd edilən anım tədbirləri, şəhid ailələrinə göstərilən xüsusi diqqət və qayğı, bu istiqamətdə qəbul edilən qərarlar xalqın tarixə olan ehtiramının bariz nümunəsidir. İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Şəhidlər Xiyabanının abadlaşdırılması və şəhid ailələrinin sosial təminatının gücləndirilməsi bu sahədəki fəaliyyətin davamlı olduğunu göstərir.

Eyni zamanda, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında 2020-ci ildə Azərbaycanın Vətən müharibəsində əldə etdiyi tarixi Zəfər, 20 Yanvar şəhidlərinin və digər azadlıq uğrunda canından keçən vətəndaşlarımızın arzularının gerçəkləşməsi kimi qəbul edilir. Qarabağın azad olunması ilə Azərbaycan xalqının azadlıq və müstəqillik uğrunda verdiyi qurbanlar bir daha öz əhəmiyyətini və dəyərini sübut etdi.

20 Yanvar hadisəsi təkə Azərbaycan xalqının deyil, eyni zamanda, keçmiş sovet xalqlarının azadlıq hərəkatları üçün də mühüm bir nümunə oldu. Bu tarixi dünyaya ictimaiyyətinə Sovet İttifaqının demokratik dəyərləri necə kobudcasına pozduğunu göstərdi. Azərbaycan xalqının öz hüquqlarını müdafiə etmək yolunda cəsarəti digər xalqlara da ilham verdi.

20 Yanvar tarixi Azərbaycan xalqının azadlıq mübarizəsinin əzəmətinə və əzmini göstərən ən parlaq səhifələrdəndir. Bu tarix xalqımızın milli iradəsinin, müstəqillik ideallarına olan sarsılmaz inamının simvoludur. 20 Yanvar şəhidlərinin ruhu xalqımızın qəlbində əbədi yaşayır və onların göstərdiyi qəhrəmanlıq hər bir azərbaycanlı üçün ilham mənbəyidir.

Azərbaycan xalqı azadlıq uğrunda verdiyi qurbanları heç zaman unutmur və bu dəyərləri qorumaq uğrunda mübarizəsini davam etdirir.

Ruslan KƏRİMOV

ELM

Türkiyə alimləri ilə birgə paleogenetik tədqiqatların müzakirəsi

AMEA-nın Arxeologiya və Antropologiya İnstitutunda paleogenetik tədqiqat layihəsinin ilkin mərhələsinin yekunlarına həsr edilmiş hesabat təqdimatı keçirilib.

Tədbiri giriş sözü ilə açan institutun direktoru tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Fərhad Quliyev bildirib ki, institutun əsas fəaliyyət prioritetlərindən biri aparılan tədqiqatların metodikasının və istiqamətlərinin müasir dünya standartlarına cavab verən prinsiplər üzrə qurulmasıdır.

"Gerçəkləşməsi vacib olan tədqiqat sahələrindən biri Azərbaycan ərazisində yaşamış qədim insan populyasiyalarının genetik xüsusiyyətlərinin araşdırılmasıdır. Bu sahə üzrə indiyədək mütəxəssislərin olmaması, labo-

rator analizlərin aparılması prosesindən institutun və bütünlükdə Azərbaycan elminin kənarında qalması müxtəlif yönlü problemlər doğurmaqda idi. Bununla əlaqədar olaraq ilkin mərhələdə respublikanın müxtəlif ərazilərində aşkar edilmiş və müxtəlif tarixi dövrlərə aid insan qalıqlarından seçmələr genetik analizlərə cəlb edildi. Digər tərəfdən, institut Azərbaycan Elm Fondunun ayırdığı qrant əsasında, Hacettepe Universitetinin (Türkiyə Cümhuriyyəti) Antropoloji bölümünün dəstəyi ilə xüsusi elmi-tədqiqat layihəsi gerçəkləşdirməyə başladı. Layihəyə əsasən arxeoloji qazıntılar zamanı aşkar edilən insan qalıqlarının bioarxeoloji tədqiqi və Arxeologiya və Antropologiya İnstitutu ilə BDU-nun bazalarında müştərek Bioloji antropologiya laboratoriyasının təşkilil nəzərdə tutulub. Bu

günlərdə Hacettepe Universitetində keçirilmiş müzakirələrdə artıq nəzərdə tutduğumuz istiqamətlər üzrə ilk uğurlu nəticələr əldə edilib", - deyərək Fərhad Quliyev bildirdi.

Onu da qeyd edək ki, Arxeologiya və Antropologiya İnstitutu ilə Azərbaycan Elm Fondunun rəhbərliyi arasında görüş keçirilərək layihənin gerçəkləşməsi və gedişatı ilə əlaqədar məsələlər müzakirə olunub.

Daha sonra Hacettepe Universitetinin Antropologiya bölməsinin rəhbəri, antropologiya professoru, doktor Yılmaz Selim Erdal "Anadolu-Qafqaz əlaqələri: Paleogenetik bir çalışma" adlı təqdimatı nümayiş etdirib. Müəllifləri paleogenetiklər Y.S.Erdal və Füsün Özer olan təqdimatda Cənubi Qafqazda neolit dövründən orta əsrlərə qədər insan genetikasının dinamik mənzərəsi tədbir iştirakçılarının diqqətinə çatdırılıb. Azərbaycan arxeoloqlarının apardıqları tədqiqatlardan alınmış nümunələrin analizi genetik axınların vektorunun müxtəlifliyini, yazılı mənbələrdə və arxeoloji qazıntılarda az əks olunan və hətta indiyədək qeyd edilməyən ekoloji və sosial prosesləri göstərməkdədir. Professor Yılmaz Selim Erdal bildirib ki, bu sahə üzrə qarşılıqlı əməkdaşlıq Azərbaycanı arxeoloji və paleogenetik tədqiqatlar üzrə bölgənin aparıcı mərkəzinə çevirə bilər.

Naxçıvan Bölməsi

Rəyasət Heyətinin iclası

AMEA-nın Naxçıvan Bölməsi Rəyasət Heyətinin 2025-ci ilde ilk iclası olub.

Bölmənin sədri, akademik İsmayıl Hacıyev iclası açaraq Rəyasət Heyəti və kollektiv üzvlərini gündəlikdəki məsələlərlə tanış edib.

Gündəliyə çıxarılan ilk məsələ "Azərbaycan Respublikasında 2025-ci ilin "Konstitusiyaya və Suverenlik İli" elan edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamını və AMEA Naxçıvan Bölməsinin qarşısında duran vəzifələri əhatə edib.

Məsələ ilə bağlı danışan akademik İsmayıl Hacıyev bildirib ki, ölkə

başçısı cənab İlham Əliyevin müvafiq Sərəncamı ilə 2025-ci il ölkəmizdə "Konstitusiyaya və Suverenlik İli" elan olunmuşdur. Akademik Ümummilli Lider Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə hazırlanmış müstəqil Azərbaycanın ilk Konstitusiyasının qəbul olunmasının tarixi əhəmiyyətindən, konstitusiyada əksini tapmış ümumi müddəalardan, insan və vətəndaşlara verilən hüquq və azadlıqlardan, dövlət hakimiyyəti və digər məsələlərin demokratik əsaslarla təsbitindən danışıb.

Çıxışı zamanı ölkə başçısının 19 sentyabr 2024-cü il tarixli "Azərbaycan Respublikasında Dövlət Suverenliyi Gününün təsis edilməsi haq-

qında" Sərəncamını xatırladan Bölmə sədri qeyd edib ki, Vətən müharibəsində Müzəffər Azərbaycan Ordusunun qazandığı parlaq qələbə və birgünlük lokal xarakterli antiterror əməliyyatı ilə Qarabağda erməni separatizmə son qoyulmuş suverenliyimiz tam təmin olunmuşdur.

2025-ci ilin "Konstitusiyaya və Suverenlik İli" elan edilməsi hər bir Azərbaycan ziyalı, o cümlədən Naxçıvan Bölməsi alimləri qarşısında da müvafiq vəzifələr müəyyənləşdirir.

Daha sonra çıxış edən bölmənin elmi katibi, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Rəşad Zülfüqarov AMEA Naxçıvan Bölməsi Rəyasət Heyəti və elmi tədqiqat institutlarının birillik fəaliyyəti ilə bağlı hazırlanmış iş planları barədə məlumat verib.

Rəyasət Heyəti, həmçinin bölmədə çalışan bəzi əməkdaşların Vahid Tarif Cədvəli üzrə vəzifə və dərəcələrinin artırılması məsələsini müzakirə edərək müvafiq qərarlar qəbul edib.

İclasda AMEA-nın Naxçıvan Bölməsinin doktorant və dissertantlarının attestasiyası məsələsinə baxılıb, 1 nəfər işlə təmin olunub.

Bəzi cari məsələlərin müzakirəsindən sonra iclasa yekun vurulub.

AMEA Gəncə Bölməsi

Tədbirlər planının müzakirəsi

AMEA-nın Gəncə Bölməsinin Rəyasət Heyətinin iclası olub.

Toplantıda Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının 80 illik yubileyi ilə bağlı AMEA-nın Gəncə Bölməsinin tədbirlər planı müzakirə edilib.

AMEA-nın Gəncə Bölməsinin sədri, akademik Fuad Əliyev Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının bu il qeyd ediləcək 80 illiyi dövlətimiz və cəmiyyətimiz üçün əhəmiyyətli hadisə kimi dəyərləndirərək, ölkəmizin elmi ictimaiyyətinin nümayəndələrinin bu əlamətdar tarixə öz töhfələrini verdiklərini və AMEA-nın Gəncə Bölməsinin bu gün müzakirə olunacaq tədbirlər planının da həmin ruhda hazırlandığını diqqətə çatdırıb.

AMEA-nın Gəncə Bölməsinin sədri tədbirlər planının müddəaları və onların həyata keçirilməsi üçün müvafiq vəzifələr haqda danışıb.

İlk növbədə Bölmədə bu əlamətdar tarixlə bağlı olan məsələlərə həsr olunan monoqrafiyaların hazırlanması üzrə aparılan işlərin vəziyyəti müzakirə mövzusu olub.

Bu baxımdan, AMEA-nın Gəncə Bölməsinin elmi və elmi-təşkilatı fəaliyyətini (1981-2024-cü illər ərzində) əks etdirən elmi əsərin ərsəyə gəlməsini və bu monoqrafiyada Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişafı üçün bölgələrimizin elmi potensialının yüksəldilməsi üzrə görülən işlərin öz əksini tapmasının vacibliyini qeyd edib.

Yubiley münasibətilə "Qərb bölgəsinin elm fədailəri", "Gəncə incəsənəti", "Gəncə şəhərinin tarixi", "Qərb bölgəsinin kimya sənayesi", "Nizami Gəncəvinin yubileyi: Heydər Əliyevdən İlham Əliyevə" adlı monoqrafiyaların hazırlanacağı bildirilib.

Yubiley ilində AMEA-nın Gəncə Bölməsində bir sıra elmi forumların da keçiriləcəyini deyib. Həmçinin bildirib ki, görkəmli nizamişünas alim, Əməkdar elm xadimi, professor Xəlil Yusiflinin 90 illik yubileyinə həsr olunmuş "Azərbaycan və dünya nizamişünaslığının aktual problemləri", "Azərbaycan ədəbiyyatı tarixində Gəncə", "Gəncədən başlayan dövlətçilik sənəməsi", "AMEA - 80", "Qərb bölgəsində elmin fundamental inkişafının təmin olunması Ulu Öndər Heydər Əliyevin uzaqqörən strateji düşüncəsinin məhsuludur", "AMEA Gəncə Bölməsi və Gəncənin elmi-ədəbi mühiti", "Nizami Gəncəvi, Əlişir Nəvai və Həmid Araslı", Azərbaycanlı alim Hacı Zeynalabdin Şirvaninin əsərlərində Gəncə təsəvvüratları", "Qərb bölgəsindəki arxeoloji tədqiqatlar" mövzularında konfrans və dəyirmi masalar keçiriləcək.

İclasda AMEA-nın 80 illik yubileyi ilə bağlı, akademiyanın tarixi və onun inkişaf yolu haqda tezis və məqalələrin müxtəlif elmi məcmuələrdə çap olunması, görkəmli alimlərimizin anım günlərinin keçirilməsi, yubiley ilində elmi və elmi-təşkilatı fəaliyyətlərində fərqlənən əməkdaşların Gəncə Bölməsinin Fəxri fərmanları və pul mükafatı ilə təltif edilməsi, "Ən yaxşı elmi işçi", "Ən fəal gənc tədqiqatçı" müsabiqələrinin keçirilməsi, Nizami Gəncəvi Məqbərəsinə, Heydər Əliyev Mərkəzinə, "Səleflər və Xələflər" abidə kompleksinə elmi ekskursiyaların həyata keçirilməsi, "AMEA-80. Elmi-miz və onun görkəmli simaları" adlı tələbə-gənclər və məktəblilərlə maarifləndirici görüşlərin təşkili, "Gəncə-

nin elm tarixi" adlı kitabın ümumtəhsil məktəblərinə təqdim olunması, AMEA-nın 80 illik yubileyi münasibətilə Gəncə Bölməsinin elmi nailiyyətlər sergisinin hazırlanması, sosial media əhatəsində AMEA-nın Gəncə Bölməsinin əsas nailiyyətlərini, onun inkişafının tarixi mərhələlərini əks etdirən materialların ingilis dilində yayılması, Bölmənin beynəlxalq əməkdaşlıqlarını eləcə də, xarici tədqiqatçılarla birgə fəaliyyətlərini kitablar formasında hazırlanmış xarici dillərə tərcümə edilməsi, Bölmədə AMEA-nın 80 illik yubileyi ilə bağlı görülən işlərin, tədbirlərin kütləvi informasiya vasitələrində işıqlandırılması, "80 yaşlı Akademiyanın Qılınc və Qələm şəhərindəki elm güzgüsü" və "AMEA-80. Milli intibahımızın qoşa qanadı: Nizami Gəncəvi və Heydər Əliyev" sənədli filmlərinin hazırlanması, yubileyə bağlı hazırlanan video materialların xarici dillərdə səsləndirilməsinin təmin edilməsi məsələləri müzakirə edilib.

Bu tədbirlərin hazırlanması və həyata keçirilməsi üzrə əlaqədar institut, şöbə və digər qurumlara və onların rəhbərlərinə müvafiq göstərişlər verilib.

Rəyasət Heyətinin iclasında, həmçinin Bölmənin fəaliyyətinə dair bir sıra cari məsələlərdən danışılıb.

YENİ NƏŞRLƏR

"Məhəmməd Füzuli" bibliografiyasının I cildi

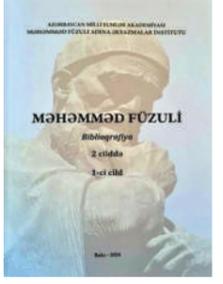
AMEA-nın Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunun Elmi şurasının qərarı ilə "Məhəmməd Füzuli: bibliografiya" ikicildliyinin I cildi işıq üzü görüb.

Yeni nəşrin elmi redaktoru və "Ön söz"ün müəllifi AMEA-nın həqiqi üzvü akademik Teymur Kərimli, tərtibçisi institutun Bibliografiya şöbəsinin müdiri Qutiyyə Cəfərovaadır.

"Məhəmməd Füzuli" bibliografiyası dahi Azərbaycan şairi və mütəfəkkiri Məhəmməd Füzulinin 530 illik yubileyinə həsr edilmiş fundamental bibliografik göstəricidir. 2 cildən ibarət olan bu bibliografiyada görkəmli şairin zəngin irsi haqqında materiallar öz əksini tapmışdır. Bibliografik göstəricinin I cildinə "Görkəmli şəxsiyyətlər Füzuli haqqında", "Məhəmməd Füzulinin əsərləri" və "Məhəmməd Füzulinin həyat və yaradıcılığı haqqında" başlıqlı bölmələr daxil edilmişdir. Bibliografiya ədəbiyyatşünas alimlər, mütəxəssislər və geniş oxucu auditoriyası üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Qeyd edək ki, kitabı hazırlayan işçi qrupu Əlyazmalar İnstitutunun əməkdaşları - bibliograf Nigar İbrahimova, baş bibliograf İsmət Cəfərov, kiçik elmi işçilər Ramidə Abbasova və Sevinc Muxtarova, baş mütəxəssis Xeyalə Qasımlı və laborant Ayten Musayevadır.

Bibliografiyanın kompüter dizaynı baş mütəxəssis Vüqar Hacıyev və baş bibliograf İsmət Cəfərova məxsusdur.

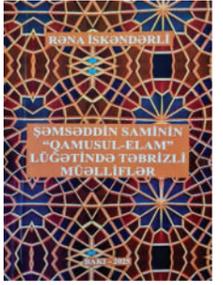
"Şəmsəddin Saminin "Qamusul-Elam" əsərində təbrizli müəlliflər"

AMEA-nın Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunun Elmi şurasının qərarı ilə Nizami Gəncəvi əlyazmalarının tədqiqi şöbəsinin müdiri fil.ü.f.d. Rəna İskəndərlinin müəllifi olduğu "Şəmsəddin Saminin "Qamusul-Elam" əsərində təbrizli müəlliflər" kitabı işıq üzü görüb.

Kitabda yer alan geniş "Ön söz"ün müəllifi də Rəna İskəndərli.

Əsər Tənzimat dövrünün tanınmış türk müəllifi, dilçilik Şəmsəddin Saminin (1850-1904) "Qamusul-Elam" lüğətində qeyd edilən təbrizli müəlliflərə həsr olunub. Qeyd etmək vacibdir ki, kitab Azərbaycan ədəbiyyatı tarixinin inkişaf mərhələlərinin öyrənilməsinə yararlı ola bilər. Belə ki, burada müxtəlif mənbə və ədəbiyyatdan istifadə olunaraq orta əsrlərdə Təbriz şəhərində yaşayıb-yaratmış görkəmli ədib və şairlər haqqında məlumat təqdim edilib.

Qeyd edək ki, yeni nəşrin elmi redaktoru fil.ü.f.d. Elnurə Babayeva, rəyçisi Rüksarə Məmmədovadır.

"Fəlsəfə və Hüquq" (Məqalələr toplusu)

Fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Əntiqə Paşayevanın "Fəlsəfə və Hüquq" (Məqalələr toplusu) adlı kitabı nəşr olunub.

Məqalələr toplusu AMEA-nın Fəlsəfə və Sosiologiya İnstitutunun Elmi şurasının 3 oktyabr 2024-cü il tarixli (Protokol № 4) iclasının qərarı ilə çapa tövsiyə edilib.

Kitabın elmi redaktoru f.ü.f.d., dosent Həbib Hüseynov, rəyçiləri h.e.d., professor Xəyyam İsmayılov, t.e.d., dosent Eynulla Mədətli və f.e.d., dosent Füzuli Qurbanovdur.

Geniş oxucu auditoriyasına təqdim edilən nəşr fəlsəfə və hüquq sahəsi ilə bağlı olan elmi məqalələrin toplusudur ki, 2014-2024-cü illərdə ölkəmizdə nəşr olunmuşdur. Hazırkı məqalələr toplusu iki cildən ibarətdir; birinci cild Azərbaycanda, ikinci cild isə ölkədən kənarında nəşr olunan məqalələri əhatə edir. Hal-hazırda toplusun birinci cildi oxucuların ixtiyarına verilir, ikinci cildi isə növbəti illərdə təqdim olunacaq.

Toplada qədim yunan dövründən başlayaraq orta əsr və müasir dövr də daxil olmaqla fəlsəfə və hüquq, etika və hüquq, hüquq və epistemologiya, hüquq və əxlaq, əxlaq və qanun, hüquq və ədalət, insaf, vicdan, adət-ənənə, hüquq və məntiq, hüquq və dövlət, hüquq və siyasət; təbii və pozitiv hüquq, tarixi, analitik və fəlsəfi məktəblərin ictimai-siyasi, etik və psixoloji prinsipləri, oxşar və fərqli cəhətləri, həmçinin məhkəmə sistemində hansı təsirlərə malik olması ətraflı şərh olunaraq müqayisəli aspektdə tədqiq və təhlil olunub.

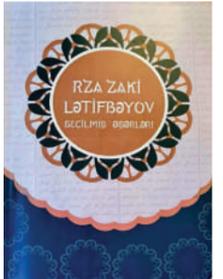
Məqalələr toplusu fəlsəfə və hüquq sahəsində tədqiqatlar aparən tədqiqatçıların, ali təhsil müəssisələrinin müəllimlərinin, tələbələrin, doktorantların, həmçinin qanunvericilik və inzibati sahədə çalışan əməkdaşların nəzəri və praktiki fəaliyyətləri üçün nəzərdə tutulub.

"Rza Zaki Lətifbəyov. Seçilmiş əsərləri"

AMEA-nın Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunun Elmi şurasının qərarı ilə Şəxsi arxivlərin tədqiqi şöbəsinin elmi işçisi, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü Xanımbacı Məlikzadənin (Xanım Mehdiqanlı) transfoneliterasiya edərək nəşrə hazırladığı "Rza Zaki Lətifbəyov. Seçilmiş əsərləri" kitabı işıq üzü görüb. X.Məlikzadə tərtib etdiyi kitabı geniş ön söz yazaraq, lüğət əlavə edib.

Kitabda XX əsrin əvvəllərində yaşamış pedaqoq, yazıçı, dramaturq Rza Zaki Lətifbəyovun ötən əsrin əvvəllərində əski əlifba ilə çap olunmuş və indiyə qədər latın əlifbasına çevrilməmiş "Zavallı Cavad", "Nakam qız", "Oxuyun, qızlarım", "Bədbəxt gəlin", "Haqq yerini tapar", "Sultan Əbdülhəmidin xəli" və "Mənzumeyi-hicran" adlı əsərləri yer alıb.

Qeyd edək ki, yeni nəşrin baş məsləhətçisi akademik Teymur Kərimli, elmi redaktoru fil.ü.f.d. Samirə Əliyeva, rəyçisi fil.ü.f.d. Sevinc Bayramova, redaktoru Vüsalə Nuriyevadır.

Akademik Cavad Abdinov:

"Humanitar və təbiət elmlərinin birgə inkişafı elmin tərəqqisinə daha böyük töhfələr verə bilər"

Görkəmli fizik alim, "Şöhrət" ordenli, Dövlət mükafatı laureatı, Fizika-Riyaziyyat və Texnika Elmləri Bölməsinin Elmi Şurasının (FRTEB) sədr müavini, Fizika İnstitutunun Bərk cisim elektronika laboratoriyasının rəhbəri akademik Cavad Abdinovun 85 yaşı tamam olur. Elektron çevrilmələri, xüsusilə temo və fotoelektrik çevrilmələri üçün perspektiv yarımkeçirici material və strukturlarda elektron, fonon, optik və fiziki-kimyəvi proseslərin qanunauyğunluqlarının və mexanizmlərinin müəyyənlişdirilməsi, istehsalata yararlı yüksək effektiv materialların və onların tətbiqi ilə termoelektrik və fotoelektrik çevrilmələrinin hazırlanması və s. alimin əsas elmi fəaliyyət istiqamətlərini təşkil edir.

- Hörmətli Cavad müəllim, sizi 85 illik yubileyiniz münasibətilə təbrik edirik, Sizə möhkəm cansağlığı, gələcək fəaliyyətinizdə uğurlar arzulayırıq. Əvvəlcə bu illər ərzində elmi fəaliyyətinizi nəzərdən keçirərək ən yadda qalan nailiyyət və ya layihələriniz barədə məlumat verməyinizi istərdik.

- Əvvəla onu qeyd edirəm ki, Azərbaycan müasir fizikanın, xüsusilə yarımkeçiricilər fizikası və mikroelektronikanın əsasını qoymuş görkəmli fizik alim, akademik Həsən Abdullayev mənim elmi rəhbərim olub. Mən həm namizədlik, həm də doktorluq dissertasiyalarımı və əldə etdiyim bütün elmi uğurları onun əvəzsiz rolunu xüsusi vurğulamaq istədim. O, mənə elmə həvəsdirərək zəhmətkeşlik və məsuliyyət prinsiplərini aşılayıb. Həsən Abdullayevin verdiyi dəyərli töhfələr nəticəsində nəinki mən, bütün Azərbaycan elmi mühüm nailiyyətlər əldə edib.

1966-cı ildə "Oksigenin yüksək təmizlikli bərk və maye selenin fiziki xassələrinə təsirinin tədqiqi" mövzusunda namizədlik, 10 il sonra isə "Selenin müxtəlif modifikasiyalarının strukturu və fiziki xassələri" mövzusunda doktorluq dissertasiyalarını müdafiə etmişəm. Elmi fəaliyyətimin ən uğurlu dövrü kimi həm başlanğıc illərimi, təxminən 1972-ci ilədək selen yarımkeçiricisinin fiziki xassələrinin tədqiqi ilə məşğul olduğum dövrü, həm də elektronika sahəsində əldə etdiyim nailiyyətləri qeyd edə bilərəm. Xüsusilə SSRİ Müdafiə Sənayesi Nazirliyinin tabeliyində olan Elmi-Tədqiqat Fotoelektronika İnstitutundakı fəaliyyətim dövründə əhəmiyyətli elmi nailiyyətlərim olub. 1972-ci ildə yaradılan bu institutun əsas məqsədi atmosferin şəffaflıq zolağında fotoqəbulədicilərin işləniş hazırlanması, onların soyuducu sistemlərinin yaradılması və tətbiqi idi.

Bu sahədə keçmiş SSRİ məkanında ilk dəfə Azərbaycanda, Elmi-Tədqiqat Fotoelektronika İnstitutunda elektron soyuducularla soyudulan fotoqəbulədicilərin hazırlanmasını həyata keçirdik. Fotoqəbulədicilərin həssaslığı temperaturdan asılıdır və onları soyutmaq üçün əsasən maye azot istifadə olunurdu. Biz isə bu texnologiyayı təkmilləşdirərək kiçik ölçülü elektron soyuducular hazırladıq və həmin fotoqəbulədiciləri bu soyuducular vasitəsilə soyutmağa nail olduq. Elektron soyuducular batareyaya ilə işləyirdi və bir akkumulyator vasitəsilə illərlə çərçivə təminatı mümkün idi, bu da fotoelementin fasiləsiz soyudulmasına imkan verirdi. Həmin iş, əldə edilən əhəmiyyətli elmi və texnoloji nailiyyətlərə görə SSRİ Dövlət Mükafatına təqdim edilmişdi.

Fotoqəbulədicilərin yaradılması, eksperimental nümunələrinin hazırlanması və daha sonra Müdafiə Sənayesi Nazirliyinin zavodlarında seriya istehsalatına tətbiqi bizim əhəmiyyətli uğurlarımızdan biri idi. Bu fotoqəbulədicilər hava raketlərində, hərbi gəmilərdə, hərbi təyyarələrdə və kosmosdan yerin

tədqiqi sahələrində geniş istifadə olunurdu.

Məsələn, həmin fotoqəbulədicilər vasitəsilə ilk dəfə Marsın istilik xəritəsi çəkilmiş, Marsın Fobos peykinin istilik xəritəsi tərtib edilmiş, həmçinin Moskva şəhərinin istilik xəritəsi hazırlanmışdır. Bu tədqiqatlar praktiki əhəmiyyətə malik idi. Məsələn, Moskva ətrafında öz-özünə qızışan yanma təhlükəsi olan sahələr əvvəlcədən müəyyən edilirdi və bu yolla potensial yanğınların qarşısını almaq olurdu. Bu innovativ yanaşma həm elmi, həm də praktiki baxımdan böyük töhfələr vermişdir.

1992-ci ildə SSRİ dağıldıqdan sonra Elmi-Tədqiqat Fotoelektronika İnstitutu Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının (AMEA) tabeliyinə verildi. Daha sonra, 2002-ci ildə Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərarı ilə 1992-ci ildən fəaliyyət göstərən Fotoelektronika ETİ və Həsən Abdullayev adına Fizika İnstitutunun bazasında yeni Fizika İnstitutu yaradıldı və hazırda fəaliyyətimizi həmin institutda davam etdiririk.

Nailiyyətlərimiz hazırda əsasən xarici faktorlu jurnallarda dərc olunan məqalələrlə ölçülür. Fizika İnstitutunun əməkdaşlarının 2024-cü ildə Web of Science və Scopus bazalarında dərc edilmiş faktorlu məqalələrinin sayı 244-dür. Bu məqalələrə Google Scholar-da 17,993 istinad qeydə alınıb.

Xüsusilə qeyd etməliyəm ki, elmin inkişafı üçün maliyyə dəstəyi olduqca vacibdir. Elmə əsasən qabiliyyətli gənc oğlanların gəlməməsi bir problem olaraq qalır. Bu gənclər daha yaxşı perspektivlər üçün başqa sahələrə üz tuturlar. Ona görə də, elmin inkişafı üçün maddi vəsait və resursların ayrılması, alimlərin fəaliyyətinin düzgün qiymətləndirilməsi və onlara lazımı dəstəyin göstərilməsi müasir dövrün tələbidir.

- Cavad müəllim, Siz həm də ölkəmizdə məhsuldar pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olan alimlərimizdənsiniz. Pedaqoji fəaliyyətiniz dövründə tələbələrə münasibətdə hansı əsas prinsipləri rəhbər tutmusunuz. Gənclərin Azərbaycan fizika elminin inkişafı istiqamətində fəaliyyəti Sizi qane edir mi?

- Müəllimlik böyük məsuliyyət, fədakarlıq və zəhmət tələb edən çətin, eyni zamanda şərfəli bir yoldur. Mən 1969-cu ildən etibarən müxtəlif ali təhsil müəssisələrində pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olmuşam. Azərbaycan Tibb Universiteti, Bakı Dövlət Universiteti və uzun müddət Azərbaycan Texniki Universitetində çalışmışam. Eyni zamanda, Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetində (UNEC) Fizika kafedrasının yeni dövrə təşkil prosesinde iştirak etmişəm. 1995-2009-cu illərdə UNEC-in Fizika kafedrasına rəhbərlik etmişəm.

Fəaliyyətim dövründə tələbələrə öz ixtisaslarını dərinləndirməyin vacibliyini vurğulamışam. Onlara izah etmişəm ki, sahəsinə yaxşı bilən insanlara hər zaman hörmət edilir, hətta maddi baxımdan çətinlik çəkənlər belə bilikləri sayəsində yüksək qiymətləndirilir. Eyni zamanda, tədris etdiyim fəni tələbələrə sevdiklərə onlara sahəyə dair baza bilikləri qazandırmağa çalışmışam.

rin elm sahəsinə göstərdiyi diqqət və dəyəri, elm ocaqlarına olan dəstəyini sübut edir.

Akademiyaya alimləri ilə keçirdiyi görüş zamanı Heydər Əliyev Azərbaycan elmi qarşısında dayanan əsaslı problemlərə toxunmuş, onların aktuallığını əsaslandıraraq alimlərimizə Azərbaycan dövləti, xalqı üçün daha gərəkliliyi strategiyalarla məşğul olmağı tövsiyə etmiş, elmin inkişaf strategiyasının əsas müddəalarını irəli sürmüşdür. Ümumiyyətlə, dahi lider Heydər Əliyev bütün fəaliyyəti dövründə elmin və təhsilin inkişafına xüsusi qayğı ilə yanaşmışdır. Çünki, bu dahi şəxsiyyət yaxşı bilirdi ki, Azərbaycanın tərəqqisinin yeganə yolu məhz xalqın yüksək təhsil almasında, maariflənməsindədir, fundamental və humanitar elmlərə mühüm əhəmiyyət verilməsindədir.

Heydər Əliyev hər zaman Azərbaycan Elmlər Akademiyasını milli sərvət olaraq dəyərləndirmiş və onun qorunub saxlanmasının vacibliyini vurğulamışdır. Ulu Öndərin 2001-ci il 15 may tarixli Fərmanı ilə Azərbaycan Elmlər Akademiyasına "Milli Elmlər Akademiyası" statusu verilməsi və bununla da Akademiyanın inkişafındakı rolunu və nailiyyətlərini rəsmən təsdiqlənmişdir.

Böyük şəxsiyyət Heydər Əliyev müxtəlif dövrlərdə AMEA haqqında bu fikirləri səsləndirmişdir: "Azərbaycan Elmlər Akademiyasının keçdiyi şərəfli yol, Azərbaycan xalqının tarixində böyük bir səhifədir. Xəbərlər tariximizdə böyük elmi nailiyyətlərimiz olub, alimlərimiz yetişib. Lakin Azərbaycan elmi heç vaxt bu qədər müəşəkkil, qüvvətli, güclü və çoxşəxli olmayıb. Müstəqil Azərbaycan Elmlər Akademiyası, bütün elmi potensialı özündə cəmləyərək, xalqımızın yaradıcılıq sahəsində nəyə qadir olduğunu dünyaya göstərib. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası bizim milli sərvətimizdir. Onu qoruyub saxlamalıyıq".

Ümummilli Lider Heydər Əliyevin elmi irsə verdiyi bu qiymət, ölkənin gələcək elmi inkişafını təmin etmək üçün önəmli bir istiqamət müəyyənləşdirərək, bu sahənin əhəmiyyətini hər zaman gündəmdə saxlamışdır. Hər kəsə məlumdur ki, Azərbaycan neft akademiyası kimi tanınır, çünki neftin bütün xassələri, tətbiqləri və imkanları ilk dəfə Azərbaycanda alimlər tərəfindən öyrənilmişdir. Əgər yenidən indiki səviyyədəki AMEA yaratmaq istəsək, bu, bəlkə də 50 il ərzində mümkün ola bilər. Bu, elm və tədqiqat sahəsində əldə olunan tarixi nailiyyətləri qorumağın və inkişaf etdirməyin nə qədər vacib olduğunu bir daha göstərir.

- 2025-ci ildə həm də AMEA-nın yaranmasının 80 illə tamam olur və bu elm ocağı yubileyini təntənəli şəkildə qeyd etməyə hazırlaşır. Maraqlıdır, bu illər ərzində Akademiyamızın ölkəmizdə fizika elminin inkişafı istiqamətində rolunu necə xarakterizə edərdiniz?

- Bilirsiniz ki, AMEA 1945-ci ildə müharibənin hələ tamamlanmadığı bir dövrdə yaradılıb. Bu, həmin mürəkkəb dövr üçün böyük şücaət və iradə tələb edirdi. AMEA-nın sonrakı fəaliyyəti isə Azərbaycan elminin, xüsusilə müasir fizika elminin inkişafında mühüm rol oynamışdır. Akademiyaya, yalnız bu elmi sahəni inkişaf etdirməklə kifayətlənməyib, həm də müasir fizika elminin yetişməsində mühüm rol oynayan alimləri yetişdirmişdir. AMEA, bu alimləri təqdim etməklə Azərbaycanı dünya elmi sferasında tanıdan bir mərkəzə çevirmişdir. Beləliklə, Akademiyaya müasir fizika elminin inkişafına böyük töhfələr vermişdir.

Akademik Həsən Abdullayevin AMEA-da kadrlıqlığı sahəsindəki prinsipi çox maraqlı və əhəmiyyətlidir. O dövrün SSRİ məkanının ən qabaqçıl elm və təhsil müəssisələrinə aspirantlar göndərilməklə, yüksək səviyyəli alimlər yetişdirilməsinə imkan yaradılmışdır. Belə təhsil sistemi, Azərbaycanda

elm sahəsinin inkişafında mühüm rol oynamışdır. Məsələn, həmin dövrdən qayıdan alimlər, hər biri öz sahəsində bir məktəb yaratmış, yeni istiqamətlər formalaşdırmışdır. Bu, kadr potensialının güclü inkişaf etdirilməsinin əsl nümunəsidir və yalnız fizika sahəsi ilə məhdudlaşmamış, kimya, biologiya kimi sahələrdə də genişlənməmişdir.

Təbii ki, humanitar elmlərin inkişafında da AMEA-nın rolu böyükdür. Lakin AMEA-nın təbiət elmlərinin inkişafına verdiyi töhfə xüsusilə çox qiymətli. Akademiyaya ölkəmizdə fundamental elmlərin inkişafında, müasir səviyyəyə çatmasında əsas mərkəz rolunu oynamışdır.

Qeyd edirəm ki, 1961-ci ildə BDU-da elmlər doktoru olmaq çox nadir bir hal idi və Fizika İnstitutunda yalnız Həsən Abdullayev kimi böyük bir alim vardı. Lakin bu gün təkcə Fizika İnstitutunda 50-yə yaxın elmlər doktorunun yetişməsi Akademiyamızın və onun institutlarının elm sahəsindəki əvəzsiz rolunu nümayiş etdirir. AMEA bu istiqamətdə fəaliyyəti ilə Azərbaycan elminin beynəlxalq aləmə inteqrasiyasını uğurla təmin edir.

Düşünürəm ki, humanitar və təbiət elmlərinin birgə inkişafı elmin tərəqqisinə daha böyük töhfələr verməsinə imkan yaradır.

- Sizcə, Azərbaycanda fizika elminin hazırkı vəziyyəti necə qiymətləndirilir və bu sahənin beynəlxalq səviyyədə tanınması üçün hansı istiqamətlərə üstünlük verilməlidir?

Fizika sahəsində dayanıqlı inkişaf üçün gənc kadrların yetişdirilməsi mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Fizika İnstitutunda 50-yə yaxın elmlər doktorunun olması, şübhəsiz ki, böyük bir uğurdur. Lakin bu alimlərin çoxu köhnə kadrlar olduğu üçün, bu potensialın gələcəkdə davamlı inkişafını təmin etmək üçün yeni, gənc alimlərin yetişdirilməsi vacibdir.

Gənc kadrların inkişafı üçün institutun təcrübə bazası, maddi-texniki təminat yaxşılaşdırılmalıdır. Yalnız bu şərhlə gənc alimlər öz potensiallarını daha effektiv şəkildə reallaşdıraraq elmin inkişafına müsbət təsir göstərə bilərlər. Gələcəkdə daha da güclü və müasir bir elmi mühit formalaşdırmaq üçün təcrübəli kadrlarla yanaşı, yeni və yaradıcı fikirləri ilə elmi tərəqqiyə səbəb olacaq gənc alimlərə də daha çox diqqət yetirilməlidir.

- Son olaraq, bərk cisim elektronika sahəsində aparılan tədqiqatların Azərbaycan sənayesi və texnologiya sektoruna təsiri, eləcə də perspektivləri barədə danışmağınızı istərdik.

- Azərbaycanda bərk cisim elektronikasının inkişafı iki əsas istiqamətdə həyata keçirilməlidir. Birincisi, onun fiziki elmi əsaslarını işləyən institutların mövcudluğu vacibdir. Bu institutlar mövcuddur, lakin onlara göstərilən diqqət artırılmalıdır. İkinci istiqamət isə, bu tədqiqatların tətbiqi ilə əlaqəli istehsal sahələrinin yaradılmasıdır. Bu sahələrin inkişafına inanırıq və ümid edirik ki, gələcəkdə bu istiqamət daha da güclənəcəkdir. Çünki dünya sistemindən kənardı qalmaq olmaz. Hazırda bütün inkişaf müasir elektronikanın əsasında həyata keçirilir.

Bərk cisim elektronikasının daha güclü inkişafı üçün həm elm, həm də istehsal sahələrində tədris cəhətdən, məqsədyönlü addımlar atılmalıdır. Müvafiq dövlət dəstəyi, xarici investisiyalar və müasir texnoloji infrastrukturun yaradılması bu sahənin gələcək inkişafı üçün son dərəcədə zəruridir.

Müəssisəni apardı:

Nərgiz QƏHRƏMANOVA

AMEA-nın Rəyasət Heyəti aparatının İctimaiyyətlə əlaqələr, mətbuat və informasiya şöbəsinin Elektron informasiya sektorunun müdiri

KAMANDAR ŞƏRİFOV - 85

Zəngin mənəvi irsimizin yorulmaz tədqiqatçısı

Zəngin mənəvi irsin öyrənilməsinə öz həyatının amalına çevirmiş alimlərdən biri də bu günlərdə 85 yaşına tamam olacaq mənşünas alim-filologiya üzrə elmlər doktoru, professor, AMEA Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunun "Ərəbdilli əlyazmaların tədqiqi" şöbəsinin müdiri Kamandar Kazım oğlu Şərifovdur. O, ömrünün yarından çoxunu yazılı abidələrimizin tədqiqinə həsr etmişdir. Kamandar müəllim 1940-cı ilin 20 yanvarında Qərbi Azərbaycanın Ləmbəli kəndində anadan olmuş, 1963-1968-ci illərdə Bakı Dövlət Universiteti Şərqsünaslıq fakültəsinin Ərəb filologiyası şöbəsində və 1966-1967-ci illərdə Qahirə Universitetinin filologiya fakültəsində təhsil almış, 1968-1970-ci illərdə Misirdə, 1976-1980-ci illərdə İraqda, 1988-1990-cı illərdə isə Yəməndə işləmişdir.

K.Şərifov elmi fəaliyyətə başladığı 1971-ci ildən etibarən respublika ərazisində ayrı-ayrı illərdə saxlanılan minlərlə orta əsr yazılı abidələrinin toplanmasında, Əlyazmalar İnstitutunun yazılı abidələr fondunun zənginləşdirilməsində böyük xidmətləri olmuşdur. Bununla bərabər o, XIX əsr alimi, pedaqoqu və kitabşünası Əbdülqəni Məhəmməd oğlu Nuxəvi Xalisəqarızadənin (1817-1879) elmi irsini toplayaraq ilk dəfə tədqiq etmiş və "Əbdülqəni Nuxəvi Xalisəqarızadə və onun ədəbi-mənşünaslıq fəaliyyəti" mövzusunda fəlsəfə doktoru dissertasiyası müdafiə etmişdir. Bu tədqiqatda alimin elmi yaradıcılığı ilə yanaşı, onun pedaqoji və maarifçilik fəaliyyəti, yaratdığı zəngin kitabxana öyrənilmişdir. Aparılan tədqiqatların nəticəsi olaraq "Əbdülqəni Nuxəvi Xalisəqarızadə" və "Alim, pedaqoq və kitabşünas" adlı iki monoqrafiya nəşr olunmuşdur. Bununla bərabər Əbdülqəni Nuxəvi Xalisəqarızadənin bir sıra əsərləri də ilk dəfə Kamandar müəllimin tədqiqatları ilə işıq üzünə çıxmışdır.

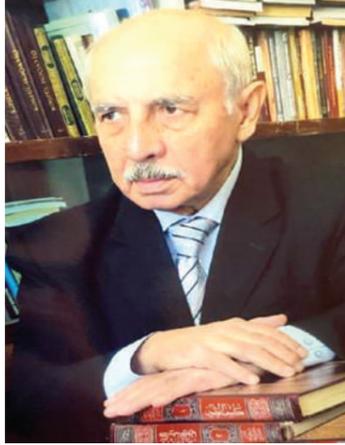
Erkən anadilli abidələrimizdən olan XIV əsr şairi Ümmi İsanın "Mehri və Vəfa" məsnəvisini elmi ictimaiyyətə geniş tədqiqat, şərh və sözlüklə ilk dəfə təqdim edən Kamandar müəllim olmuşdur.

K.Şərifovun elmi yaradıcılığının ana xəttini mənşünaslıq təşkil edir. O, dünya şərqsünaslığında ilk dəfə olaraq türkdilli, ərəbdilli və farsdilli yazılı abidələr üzərində ardıcıl şəkildə məhsuldar tədqiqatlar aparmaqla mənşünaslığın tarixi inkişaf mərhələləri və nəzəri əsas-

larını işləyib hazırlamışdır. Bu tədqiqatların nəticəsi olaraq onun "Mənşünaslıq", "Mənşünaslığın əsasları" və "Mənşünaslığın nəzəri əsasları" adlı üç monoqrafiyası işıq üzünə çıxmışdır. Mərhum akademik Vasim Məmmədəliyevin sözləri ilə desək, "Kamandar müəllim özünün məhsuldar tədqiqatları ilə Azərbaycanda mənşünaslıq məktəbi yaratmışdır".

O, Azərbaycan əlyazma kitab mədəniyyətinin öyrənilməsi istiqamətində də az əmək sərf etməmişdir. Onun gərgin elmi fəaliyyəti nəticəsində ərəbdilli əlyazma abidələrinin I, II, III və IV cildləri hazırlanaraq nəşr edilmişdir. Bundan başqa, Əbdülqəni Nuxəvi Xalisəqarızadənin kitabxanasından olan əlyazmaların kataloqunun I, II cildi və ərəbdilli əski çap kitabları kataloqu da onun müəllifliyi ilə nəşr olunmuşdur. Onun kitabşünaslıqla bağlı nəşr etdirdiyi bu və ya başqa əsərləri 2003-cü ildə BDU-da nəşr edilmiş "Azərbaycan kitabşünaslığı" adlı bibliografik göstəriciyə də daxil edilmişdir. O, 2002-ci ildə Misirdə on günlük ezamiyyətdə olduğu müddətdə "Dərül-kutub" kitabxanasında saxlanılan 350-ə qədər Azərbaycan klassiklərinin əlyazmalarını müəyyənləşdirərək siyahıya almış və 2014-cü ildə kitab şəklində çap etdirmişdir.

K.Şərifov Nəsirəddin Tusinin "Ədəbül-mütəəllimin" əsərini dilimizə tərcümə və nəşr etdirmişdir. 10-dan çox Azərbaycan və başqa Şərç dühalarının əsərləri onun rəhbərliyi və redaktorluğu ilə dilimizə tərcümə olunmuşdur. Erməni millət-

çilərinin xalqımıza qarşı törətdikləri qırğınları əyani faktlarla sübuta yetirən M.M.Nəvvabın "1905-1906-cı illərdə erməni-müsəlman davası" əsərini də ilk dəfə (A.Ramazanovla birlikdə) nəşr etdirmişdir. Həmin bu əsər 2015-ci ildə ingilis dilində nəşr olunub.

O, BDU-da və Qafqaz Universitetində "Ərəb ədəbiyyatı tarixi" və "Mənşünaslıq" fənlərini tədris etmiş, 50-dən çox fəlsəfə doktoru və magistr dissertasiyasına rəhbərlik etmiş, 40 tədqiqat kitabının müəllifidir. Alim Rusiya, Türkiyə, İran, Misir, Əlcəzair, Küveyt və Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin müxtəlif şəhərlərində keçirilən elmi konfranslarda məruzələrlə çıxış etmişdir. O, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının ekspert şurasının üzvü olmuş, hazırda AMEA Şərqsünaslıq İnstitutunda fəaliyyət göstərən müdafiə şurasının üzvüdür. K.Şərifov AMEA-nın Fəxri fərmanı və "Tərəqqi" medalı ilə mükafatlandırılmışdır.

Görkəmli alimi 85 yaşına münasibətilə təbrik edirik, ona bundan sonra yorulmaz elmi fəaliyyət və can-sağlığı arzu edirik.

Rübabə ŞİRİNOVA
AMEA Əlyazmalar İnstitutu,
fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru,
dosent

Arxeoloji kolleksiyanın incilərindən zərfayans qabı təqdim edilib

Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyinin arxeoloji kolleksiyasında Azərbaycanın qədim tarixini özündə əks etdirən çox sayda tapıntı mövcuddur. Bu tapıntılar arasında qədim dövrlərdə istifadə olunmuş zərif işləməli zərfayans qabları xüsusi yer tutur.

Keramikanın xüsusi bir qrupu olan zər naxışlı fayanslar texnoloji cəhətdən çox mürəkkəb bir prosesdə hazırlanır. Bu tip qablar hazırlanma prosesində şirləndikdən və ilkin olaraq dulus sobasında bişirildikdən sonra, şir qatının üzərindən zər ilə bəzədilir və yenidən sobaya yerləşdirilir. Nəticədə, sözügedən qablar həm estetik görünüşü, həm də yüksək keyfiyyəti ilə seçilir və dövrünün sənətkarlıq incilərindən biri kimi dəyərləndirilir.

Təqdim olunan eksponat XII əsrin sonu-XIII əsrin əvvəlinə aid miniatür stildə hazırlanmış, zər ilə naxışlanmış, iki qulplu və lüləklili qabdır. Zərfayans qabın naxış kompozisiyasının əsasını suvarilər təşkil edir. Suvarilər

bir-birindən rombvari formaya malik olan ağaclar ayırır.

Qeyd edək ki, sözügedən eksponat arxeoloji tədqiqat işləri nəticəsində Örenqala-Beyləqan abidəsindən aşkar olunub.

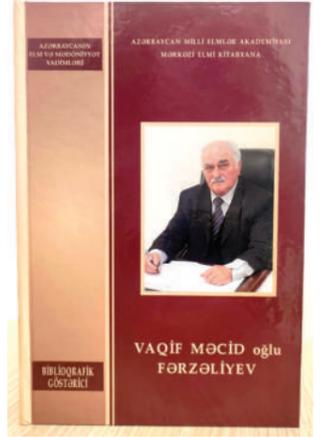
Redaksiya heyəti:

İsa Həbibbəyli, Dilqəm Tağıyev, İbrahim Quliyev, Nərgiz Paşayeva, Rasim Əliquliyev, Tofiq Nağıyev, İradə Hüseynova, Gövhər Baxşəliyeva, Arif Həşimov, Cəmil Əliyev, İsmayıl Hacıyev, Fuad Əliyev

Baş redaktor: Ağahüseyn Şükürov

MEK-in tərtibatında akademik Vaqif Fərzəliyevin bibliografik göstəricisi

AMEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanasının (MEK) tərtibatında akademik Vaqif Fərzəliyevin elmi işlərinin bibliografik göstəricisi çapdan çıxıb.

Nəşr neft kimyası və üzvi kimya sahəsində görkəmli alim, Əməkdar elm xadimi, "Şöhrət" və "Şərəf" ordenli V.Fərzəliyevin 85 illik yubileyi münasibətilə AMEA Rəyasət Heyətinin qərarına əsasən tərtib olunub. Bibliografik göstəricidə alimin həyatının əsas tarixləri, elmi, pedaqoji, elmi-təşkilati və ictimai fəaliyyəti haqqında öçerk verilib. Vəsaitə V.Fərzəliyevin aşqarların təsir mexanizminin və aşqarlar kimyasının digər nəzəri məsələlərinin öyrənilməsi sahəsində apardığı elmi-tədqiqat işlərinin ən mühüm nəticələri, həmçinin doktorantlara və dissertantlara elmi rəhbərliyi və elmi fəaliyyətinə dair məlumatlar daxil edilib.

Nəşrin elmi redaktorları akademik Dilqəm Tağıyev və MEK-in direktoru tex.e.d. Hüseyn Hüseynov, redaktorları Biblioqrafiya şöbəsinin müdiri fil.ü.f.d. Aytən Əliyeva, Elmi biblioqrafiya sektorunun rəhbəri Nərgiz Novruzova, tərtibçiləri k.ü.f.d., dosent Mehparə Səferova, tex.e.d., dosent Yulduz Ramazanova və şöbənin əməkdaşı Türkan Vahidovadır.

Vəsait kimya üzrə elmi-tədqiqat işi aparın alim və mütəxəssislər, ali məktəb müəllimləri və tələbələr üçün dəyərli elmi mənbədir.

ELAN-MÜSABİQƏ

Dilçilik İnstitutu

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Nəsimi adına Dilçilik İnstitutu ştatda vakant olan vəzifələri tutmaq üçün müsabiqə elan edir:

Monitoring və linqvistik təhlil şöbəsi üzrə

Şöbə müdiri vəzifəsinə - 1 ştat vahidi
Aparıcı elmi işçi vəzifəsinə - 1 ştat vahidi
Elmi işçi vəzifəsinə - 5 ştat vahidi

Azərbaycan dialektologiyası şöbəsi üzrə

Aparıcı elmi işçi vəzifəsinə - 1 ştat vahidi

Kompüter dilçiliyi şöbəsi üzrə

Elmi işçi vəzifəsinə - 1 ştat vahidi

Müsabiqədə magistr, filologiya üzrə fəlsəfə doktorları və filologiya elmləri doktorları iştirak edə bilərlər. Sənədlər müsabiqənin tələblərinə uyğun olaraq, elan dərc edilən gündən etibarən bir ay müddətində elmi katibliyə təqdim edilməlidir.

Ünvan: AZ1143, Bakı ş., H.Cavid pr., 117, V mərtəbə
Telefon: (+994 12) 5372088 (Elmi katib)

Polimer Materialları İnstitutu

Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi Polimer Materialları İnstitutu aşağıdakı vakant vəzifələri tutmaq üçün müsabiqə elan edir:

"Poliefir- və polikarbonat materiallar" laboratoriyası üzrə

Aparıcı elmi işçi - 1 ştat vahidi
Elmi işçi - 1 ştat vahidi

"İşığa həssas və optiki şəffaf polimer materiallar" laboratoriyası üzrə

Elmi işçi - 1 ştat vahidi

"Nanopolimer kompozitlər" laboratoriyası üzrə

Elmi işçi - 1 ştat vahidi

"Biomimetik polimer materiallar" laboratoriyası üzrə

Elmi işçi - 1 ştat vahidi

"Yüksək şaxələnməmiş polimerlər" laboratoriyası üzrə

Aparıcı elmi işçi - 1 ştat vahidi

"Fiziki-kimyəvi analiz" şöbəsi üzrə

Elmi işçi - 1 ştat vahidi

Müsabiqədə uyğun olaraq magistr təhsili, elmi dərəcəsi və göstərilən elm sahəsində təcrübəsi olanlar iştirak edə bilərlər. Müsabiqənin müddəti elanın çap olunduğu gündən etibarən bir aydır.

Sənədlər müsabiqənin müvafiq tələblərinə uyğun olaraq bu ünvana təqdim edilməlidir.

Ünvan: AZ 5004, Sumqayıt şəhəri, S.Vurğun küçəsi 124
Polimer Materialları İnstitutu
Telefonu: (018) 642 00 75, 585-11-75

Ünvan: AZ 1001, Bakı, İstiqlaliyyət küçəsi 30.
Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Rəyasət Heyəti
e-mail: elm.nauka.gazet@gmail.com

Tiraj: 2000

НАУКА

Сила в науке...
Низами Гянджеви

ELM

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Rəyasət Heyətinin orqanı

SCIENCE

Newspaper of the Presidium of the Azerbaijan National Academy of Sciences

Орган Президиума Национальной академии наук Азербайджана

№ 02 (1442)

пятница, 17 января 2025 года

Газета выходит с 1984 года

В фокусе - научные приоритеты

2025 год в НАНА начался с обсуждения важнейших вопросов

13 января в здании Президиума НАНА состоялось совещание под председательством президента НАНА академика Исы Габиббейли. В своем выступлении он выразил от имени коллектива НАНА глубокую благодарность Президенту Азербайджана Ильхаму Алиеву за повышение зарплаты работников ряда организаций, финансируемых из госбюджета, и утверждение Кабином новой Единой тарифной сетки по оплате труда для приведения её в соответствие с повышенными тарифными (должностными) окладами.

Напомним, что распоряжением главы государства о повышении заработной платы работников ряда организаций, финансируемых из госбюджета и руководствуясь пунктом 32 статьи 109 Конституции Азербайджанской Республики, в целях улучшения благосостояния и усиления социальной защиты населения с января 2025 года увеличиваются в среднем на 15 процентов ежемесячные должностные оклады руководящих и других работников Президиума и Аппарата НАНА, Аппарата Гянджинского отделения, Центра Гейдара Алиева, Научного центра "Азербайджанская национальная энциклопедия", Центра Ататюрка в Азербайджане.

Список достаточно широк

Повышение заработных плат коснулось также государственных архивов страны и их филиалов, госархивов районов (городов), постоянно действующей рабочей группы Государственной комиссии Азербайджана по борьбе с наркоманией и незаконным оборотом наркотических средств, рабочей группы Государственной комиссии по делам военнопленных, заложников и пропавших без

вести граждан, Бакинского международного центра мультикультурализма, Аппарата Центра аграрных инноваций Минсельхоза, Финансового научно-образовательного центра при Минфине, Научно-методического центра повышения квалификации в сфере культуры и Госфильмофонда Минкультуры, Мемориального комплекса геноцида в городе Губа в подчинении Министерства культуры, Аппарата Национального аэрокосмического агентства Миноборонпрома, Объединения судебно-медицинской экспертизы и патологической анатомии и Центра судебно-психиатрической экспертизы Минздрава, Национального центра кулинарии Госагентства по туризму, Фонда пропаганды духовных ценностей в подчинении Госкомитета по работе с религиозными образованиями, централизованных бухгалтерий при органах исполнительной власти.

Кабинету министров Азербайджанской Республики рекомендовано утвердить новые размеры должностных окладов руководящих и других работников структур, предусмотренных в части I настоящего Распоряжения, а также решить другие вопросы, вытекающие из этого документа.

В соответствии с интересами государства

Затем руководитель главного научного ведомства страны поделился информацией о письме члена Исполнительного совета Академии Core (The International Core Academy of Sciences and Humanities, Гонконг, Китайская Народная Республика) профессора Ли Лэя, в котором учёный выразил президенту НАНА свои соболезнования в связи с крушением пассажирского самолёта, принадлежавшего компании "Азербайджанские авиалинии" (AZAL), близ города Актау (Казахстан).

Далее академик Иса Габиббейли сообщил, что в 2024 году в НАНА велись обширные исследования в соответствии с задачами, поставленными главой государства перед отечественной наукой, интересами государства и вызовами современной мировой науки, деятельность научных отделений Академии наук была успешной, были получены важные научные результаты. Руководитель НАНА отметил также, что в рамках реформ, проводимых в обновляемой Академии наук, была успешно продолжена работа, нацеленная на развитие электронной науки, что является одним из главных приоритетов.

Кроме того, было расширено сотрудничество с международными научными организациями, что привело к росту авторитета и способствовало защите интересов отечественной науки в мире. Кроме вышеперечисленного, продолжил академик, на протяжении всего предыдущего года шла работа над книгами и монографиями, освещающими результаты проводимых учёными исследований, были организованы многочисленные презентации и выставки.

С учётом предложений ученых

Сказав, что отчёты научных отделений Академии наук по итогам 2024 года будут обсуждены на заседаниях президиума и представлены вниманию общественности, глава НАНА дал соответствующие рекомендации и поручения, связанные с подготовкой отчётов на высоком уровне и организацией выставок, отражающих научные результаты прошлого года.

Затем академик Иса Габиббейли дал соответствующие поручения в связи с представлением на рассмотрение Президиума НАНА предварительного варианта "Концепции развития и Дорожной карты НАНА на 2025-2030-е годы", разработанной с учётом предложений, выдвинутых научно-исследовательскими учреждениями Академии наук.

Помимо этого, в ходе совещания были обсуждены вопросы, связанные с подготовкой к 80-летию юбилею НАНА.

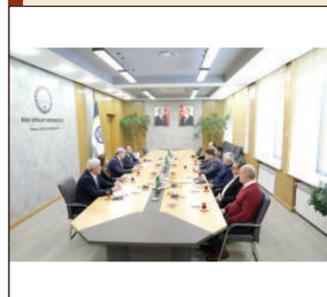
В дискуссиях приняли участие вице-президенты НАНА - академики Дильгам Тагиев, Расим Алигулиев, Ирада Гусейнова, Говхар Бахшалиева, академик-секретарь НАНА академик Ариф Гашимов, директор Центральной научной библиотеки доктор технических наук Гусейн Гусейнов, заведующий отделом науки и образования аппарата Президиума НАНА доктор филологических наук Сархан Хавери и другие.

Учёные поделились своими мыслями и предложениями по рассматриваемым вопросам.

С опорой на собственный интеллект

стр. 10 ⇨

Расширяя результаты исследований

стр. 10 ⇨

Пролить свет на темные страницы

стр. 11 ⇨

The presentation ceremony of the book "The Encyclopedia of Qizilbash: 1001 Terms and Proper Names" was held at ANAS

page 12 ⇨

С опорой на собственный интеллект

Конституция - навсегда самый главный документ страны, в котором заключена идея ее суверенитета

Нынешний год Президентом Азербайджана Ильхамом Алиевым объявлен Годом Конституции и Суверенитета. И это понятно - в 2025 году исполняется 30 лет со дня принятия первой Конституции нашего независимого государства, что дает повод поразмышлять о том, какую роль она несет в нашей жизни, в наших ценностях, в нашей современности, в том, что называется общественным сознанием и согласием.

Принятая в ноябре 1995 года Конституция Азербайджана была в полном смысле связана с идеями общенационального лидера Гейдара Алиева о философии государства, общества и права. Это был самый сложный момент в жизни новой независимой страны, причем "самый сложный" как определение и как понятие не передает всей той гаммы невероятных трудностей, с которыми столкнулся тогдашний Азербайджан.

К тому времени уже был подписан "Контракт века", который хоть и давал надежды, но вместе с тем и обусловил вызовы, среди которых были диверсии, попытки мятежей, переворотов, когда очень многие сильные государства пытались помешать нам вначале встать на ноги, а потом становиться сильным и по-настоящему независимым, суверенным государством.

Время нашего конституционализма

В этот момент многие были уверены, что не до Конституции, нужно выживать, решать ежеминутные практические вопросы. Однако выдающийся государственный и политический деятель, стоявший тогда у руля власти, именно в те трудные дни как никто другой понимал, что Конституция - это тоже вопрос выживания, а затем уже и развития страны, также, как и статьи в ней о гражданском обществе, правах личности, выборах, разделении властей и многом другом.

В то время выживание Азербайджана зависело от решений, принимаемых не только элитой страны, общества, но и от отношения к ней других государств, от процесса, который назывался то глобализацией, то вестернизацией, а по существу вел к полной утрате надежд на тот момент еще не завоеванного суверенитета, о котором, кстати, говорится в одной из первых статей Конституции: все эти вопросы в той или иной плоскости и с той или иной глубиной рассмотрены во многих статьях и книгах азербайджанских обществоведов, философов и правоведов, историков, идеологов, исследователей политико-правового наследия Гейдара Алиева.

Именно поэтому объявление 2025 года Годом Конституции и Суверенитета связано

не только и не столько с юбилеем, сколько с тем, что настало время разобраться с настоящим и будущим нашего конституционализма, с идеей независимого государства и права, пониманием будущего развития страны, поиском разумного соответствия национальной идеи к тому, что называется миром, универсализмом, суверенитетом и региональным развитием.

Эти сложные вопросы настоящего и будущего страны прочно связаны с тем, как наше общественное сознание понимает ценностный смысл своей Конституции, иными словами - ценностный смысл своего независимого государства, его правовых основ, то есть той устойчивости и согласия в отношении к государственной власти в общественном сознании независимо от культурных, религиозных и моральных различий граждан, того, что мы называем азербайджанским мультикультурализмом.

Достаточно отметить, что некоторые люди все еще уверены, что современность - это пример Запада в качестве образца развития, другие ищут образцы схожести с тем, что может быть расположено на Востоке или еще где-то, а путь-то один-единственный, это - развивать наш Азербайджан, превращая его в государство сильное и процветающее, делая его привлекательным для мира именно потому, что он силен, независим и современен, что современно и патриотично гражданское сознание его подданных.

Готовность к трансформациям и модерну

Вот почему и Конституция Азербайджана - это документ морально-политического и правового консенсуса между его гражданами и государственной властью, документ, который может и должен обновляться, как обновляется общественное сознание граждан.

Конституция - навсегда самый главный документ страны, и именно в нем заключе-

на идея ее суверенитета, который был достигнут нами в сложной борьбе не только с агрессором за возвращение территорий, но и с теми силами, которым все еще присуще либерально-высокомерное отношение к суверенитету малых государств: в качестве примера возьмем современную политику Франции.

А потому страна наша должна развиваться, чтобы ни о кого не возникало маниакального желания навязать свои интересы под маской современных стандартов, нормативов, как это было когда-то. К примеру, когда Азербайджан в прошлом году провел COP29, он продемонстрировал готовность к трансформациям и модерну - самому последнему модерну с опорой на собственные

интеллектуальные силы и возможности в деле трансформации экономической и социальной жизни в стране.

Безусловно, надо развивать и армию, и авиацию, и международные отношения с теми странами, которые заинтересованы в нашем суверенитете и готовы сотрудничать с нами на взаимовыгодной платформе. Надо готовить почву и для сложных взаимоотношений с теми, кто противостоит нам, чьи интересы противостоят нашим. Конституция и здесь с нами - ведь это Основной закон независимого и сильного государства.

Конституция - неотъемлемая часть наших основных ценностей, но вопрос об общественном сознании и согласии, солидарности - весьма деликатный и сложный даже в простом обществе, не говоря уже о поликультурных современных социумах, столкнувшихся с кризисом всего мирового порядка. Особо сложен он в обществах, расположенных на границах, фронтах и лимитрофах - то есть между цивилизациями.

Иногда такое расположение приносит выгоду, иногда - столкновения и войны цивилизаций. Вот почему великая ноша выпадает на нашего лидера, Президента-победителя. Доверие к нему скрепляет наше общество, наше общественное сознание, ту солидарность, идеологическую скрепу, которая необходима, чтобы развиваться и противостоять недругам.

Запланированы важные исследования

Ильхам Алиев, по существу, указывает и выбирает нередко единственно верные ходы, чтобы страна не оказалась между молотом и наковальней, между Западом и Востоком, между христианством и мусульманством, состоянии, в котором оказались многие страны Ближнего Востока, где идут войны. Вспомним, что еще совсем недавно, в XX веке, о Бейруте писали как о Венеции Востока, восхищались Дамаском и развитием стран Северной Африки, куда впоследствии были привнесены оранжевые революции, деструкции.

Сейчас опасности грозят всем - и Южному Кавказу, и Восточной Европе, неспокойно и в Тихоокеанском регионе, хотя еще совсем недавно мир восторгался развитой Южной Кореей. А как теперь будут развиваться отношения между США и Канадой, США и Данией по поводу Гренландии? Все это повод понять значимость авторитета нашего Президента в плане единства страны и ее успехов в неспокойном мире. В такой турбулентной ситуации Азербайджан удивительно стабилен. Похоже, это единственное место в мире, где межнациональный конфликт решен в рамках международного права.

Отметим, что все эти проблемы изучаются общественными науками в нашей стране - философией, социологией, историей, политологией, правом. В год, посвященный Конституции и Суверенитету, необходимо активизировать усилия на исследовании проблем философии права и конституционализма, морально-правовых основ и единства государства. Безусловно, надо продолжать и исследования роли права и Конституции в становлении и дальнейшем развитии и идеологии азербайджанства, суверенитета, правового просвещения. Важно обратить внимание и на вопросы о значении роли лидера и лидерства в современных обществах, используя для этого новые сравнительные модели и технологии, возможности искусственного интеллекта и т.д.

Не менее актуальными будут и междисциплинарные исследования и использование ИИ для понимания того, что есть сознание и общественное согласие, как использовать знания из сферы мозга и биологии в общественных науках и идеологическом воспитании, как активировать взаимодействие с подрастающим поколением и т.д. Для этого в нашей Академии наук запланирована большая исследовательская работа - это написание статей, книг и монографий, проведение конференций и теоретических семинаров и многое другое.

Ильхам МАМЕДЗАДЕ,
директор Института философии
и социологии НАНА профессор

Расширяя результаты исследований

Ученые планируют провести генетический ДНК-анализ образцов костей, полученных в ходе археологических раскопок

Ректор Бакинского государственного университета (БГУ) Эльчин Бабаев встретился с генеральным директором Института археологии и антропологии НАНА Фархадом Гулиевым, профессором Медицинского университета Саппоро (Япония) Хирофуми Мацумурой и руководителем отделения антропологии Университета Хаджеттепе Турции Йылмазом Селимом Эрдалом.

На встрече обсуждалось создание совместной лаборатории и соответствующего отделения с БГУ, оснащение их приборами и археологическим оборудованием, расширение полевых экспедиций студентов, совместное участие в археологических исследованиях в Карабахе, проведение генетического ДНК-анализа образцов костей, полученных в ходе археологических раскопок.

Данная инициатива, помимо изучения генетического наследия, миграций и образа жизни древних людей, будет способствовать углубленному изучению исторического и культурного наследия Азербайджана. По мнению экспертов, создаваемая в БГУ лаборатория и имеющийся научный потенциал позволят проводить исследования в этой области в соответствии с международными стандартами.

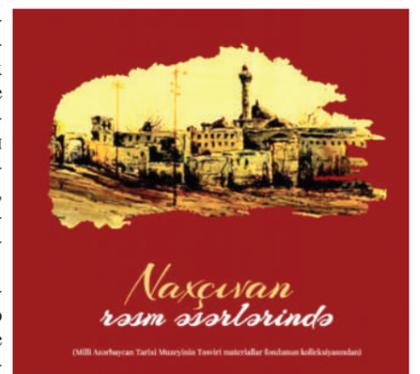
Будут проводиться извлечение ДНК из образцов костей и зубов, митохондриальная ДНК и полный геномный анализ. Эти исследования предоставят информацию о древних миграциях, генетических заболеваниях и культурных связях. Университет ставит своей целью расширение международного сотрудничества в этой области и распространение результатов исследований.

Нахчыван в произведениях живописи

На основе ценной коллекции Национального музея истории Азербайджана издан новый каталог "Нахчыван в произведениях живописи". Научный редактор каталога - ученый секретарь музея доцент Севиндж Насирова, автор - заведующий Фондом изобразительных материалов музея доцент Нардене Юсифова.

В каталоге представлены работы различных отечественных и зарубежных художников, посвященные чарующей природе, великокопной архитектуре и выдающимся историческим деятелям Нахчывана, хранящиеся в Национальном музее истории Азербайджана.

Основной целью подготовки каталога, ставшего ценным ресурсом для более глубокого изучения богатой истории, культурного наследия и разнообразного искусства Нахчывана, является содействие реконструкции архитектурных памятников уникального края на основе изображений и картин, отражающих первоначальный облик архитектурных памятников Нахчывана.

Пролить свет на темные страницы

Археологической науке Азербайджана исполняется 80 лет

Древняя история Азербайджана, насчитывающая около двух миллионов лет, изучается исключительно на основе археологических исследований. Полную историю античного и средневекового периодов, о которой говорят ограниченные письменные источники, также невозможно изучать без археологических раскопок.

Первые раскопки в археологических памятниках Азербайджана были проведены еще в XIX веке иностранными исследователями-любителями. По мнению экспертов, их бессистемные, незапланированные раскопки служили скорее личным целям. В начале XX века актуализировались научные подходы к этому вопросу. В первые два десятилетия советской власти контроль над памятниками усилился, исследования относительно расширились, стали расти национальные кадры.

О том, какой путь прошла азербайджанская археология за 80 лет, наш корреспондент побеседовал с завотделом Института археологии и антропологии НАНА доктором исторических наук, профессором **Наджафом Мусеибли**.

- Каков возраст азербайджанской археологической науки?

- До начала XX века на территории Азербайджана эпизодические раскопки носили бессистемный характер, а в 20-30-х годах они проводились уже более запланированно. 80 лет назад, в 1945 году, с созданием в Азербайджане Академии наук в археологической науке была начата фундаментальная организационная работа и созданы предпосылки для масштабных работ в этой области. После этого на более высоком научном уровне начались исследования, более эффективно организовывалась деятельность экспедиций, постепенно ведущей силой в них становились национальные кадры.

- Сколько археологических памятников обнаружили на территории Азербайджана наши археологи за это время?

- Порядка тысячи памятников. Обширные раскопки пролили свет на темные страницы нашей древней истории. За это время было сделано множество крупных археологических открытий, реализованы масштабные проекты, давшие толчок развитию всей археологической науки. Именно поэтому трудно переоценить значение их научной деятельности.

Одним из крупнейших проектов на Кавказе стали раскопки, проведенные в 1946-1953 годах в районе затопления Мингячевирского водохранилища. В результате восьмилетней работы здесь были выявлены и исследованы поселения, захоронения различных типов, святилища, мосты и т.д. периодов от ранней бронзы (III тыс. до н.э.) до XVIII века н.э. В результате было обнаружено более 20 тысяч образцов материальной культуры.

- Мингячевир - уникальное место во всем регионе Южного Кавказа

- Совершенно верно, это один из очень редких археологических комплексов на всем Кавказе, где на локальном участке выявлено до десяти типов могил и обрядов захоронения разных эпох. Одним из самых больших успехов мингячевирских раскопок является обнаружение письменных памятников на каменных и глиняных предметах, написанных древним азербайджано-албанским алфавитом IV-V вв.

К сожалению, при проведении этих исследований в первую очередь было учтено экономическое значение строительства, из-за нехватки времени и кадров не все памятники в районе затопления могли быть привлечены к исследованию.

- Не менее значим и Гобустан с его наскальными рисунками. Когда начались систематические исследования в этой зоне?

- Начались они в 1947 году и продолжались до 90-х годов прошлого века. В Гобустанском археологическом комплексе было зарегистрировано порядка 20-ти древних стоянок от эпохи мезолита (XII тыс. до н.э.) до средневековья, более 6000 рисунков на 1000 скалах, до 40 курганов и т.д. В то же время здесь в погребальных памятниках VII-VI тыс. до н.э. были обнаружены человеческие черепа каспийского

Neolit dövrünə aid yaşayış evlərinin qalıqları

антропологического типа, которые полностью соответствуют антропологическим особенностям современных азербайджанцев.

В середине XX века археологические исследования в нашей республике постепенно расширялись. В 1953-1964 годах раскопки многослойного поселения Кюльтепе I в Нахчыванской АР стали знаменательным событием не только в археологии Азербайджана, но и всего Кавказа. Так, именно раскопки памятника Кюльтепе I впервые выявили историко-стратиграфическую последовательность неолита, хал-

Наджаф Мусеибли:

Исследования азербайджанских археологов наглядно доказывают, что наша страна является одним из центров древнейшей цивилизации мира, а наш народ - обществом с древнейшей и богатейшей культурой

колита и бронзового века в Кавказском регионе. Именно благодаря этим раскопкам, было установлено, что кура-аракская культура относится не к эпохе энеолита, как считалось ранее, а к эпохе ранней бронзы. На сегодняшний день на Южном Кавказе не обнаружено других многоярусных памятников, таких как Кюльтепе I.

- Какое открытие того периода считается самым большим успехом?

- В исследованиях памятников эпохи палеолита, конечно же, стало открытие в Карабахе, на территории Ходжавендского района, в 1960 году Азыжской пещерной

стоянки. Раскопки, проведенные в течение примерно 30 лет, доказали, что история заселения территории Азербайджана первобытными людьми насчитывает порядка 2 млн лет. Это позволило объединить древнейшие нижние слои этого памятника под названием Куручайская археологическая культура.

Наряду с другими находками, одним из величайших достижений азыжских раскопок является открытие челюстной кости человека, датированной 350-400 тыс. лет назад. Азыжская пещера, в которой обнаружена стратиграфическая последовательность этапов древнего и среднего палеолита, занимает особое место среди памятников каменного века всего Ближнего Востока и Кавказа.

- Создание вашего института относится уже к постсоветскому периоду?

- Да, Институт археологии и этнографии, как он тогда назывался, был создан в 1993 году. Это стало важным событием в истории азербайджанской археологической науки, несмотря на то, что в те годы возможности проведения необходимых раскопок были практически сведены к минимуму. На фоне известных политических событий 90-е годы запомнились как этап упадка в науке - впрочем, как и во всех других областях.

- Именно в это время к власти возвращается выдающийся государственный и политический деятель Гейдар Алиев, обеспечивший независимость Азербайджана и создавший прочные основы для его дальнейшего развития.

- И именно с его деятельностью связан новый этап развития отечественной археологии. Так, в 2001 году по прямому указанию нашего общенационального лидера в Ордубадский район была направлена экспедиция в широким составе для изучения памятников бронзового века Гянгия, расположенных в высокогорной местности. Организация этой экспедиции стала первым крупномасштабным научным проектом в области археологии в период независимости. За два последующих года в результате деятельности этой экспедиции в комплексе Гянгия было зарегистрировано и исследовано до полутора тысяч наскальных рисунков. Кроме того, в Нахчыванской АР было обнаружено и раскопано большое количество и других памятников.

Отмечу, что обнаруженные нашими учеными палеоантропологические останки VII-I тыс. имеют большое значение для изучения истории этногенеза нашего народа. Именно эти археолого-антропологические исследования неопровержимыми фактами доказали, что азербайджанский народ является коренным, автохтонным населением Южного Кавказа.

- Наджаф муаллим, в некоторых исследованиях также участвовали и иностранные ученые.

- Да, и это, безусловно, стало одним из основных показателей завоевания нашими археологами авторитета на международном уровне.

- Ну и, конечно, освобождение Карабаха и Восточного Зангезура от 30-летней оккупации создало возможности для проведения археологических исследований в этих богатых памятниками регионах.

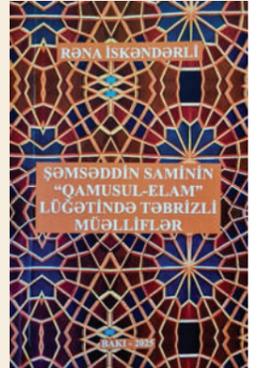
- Абсолютно верно. Последние четыре года в этих регионах ведутся раскопки археологических памятников эпохи палеолита, средневековья, бронзы, железа, Кавказской Албании. Ареал и масштабы их постепенно расширяются, и почти каждый год открываются новые памятники, посредством которых изучается наша история. Именно исследования азербайджанских археологов наглядно доказывают, что наша страна является одним из центров древнейшей цивилизации мира, а наш народ - обществом с древнейшей и богатейшей культурой.

Галия АЛИЕВА

Новые издания манускриптологов

По решению Ученого совета Института рукописей имени Мухаммеда Физули (ИР) НАНА вышли в свет две книги - "Памятник письменному эпосу "Некайәти-Кәрәм" и "Şәмәddin Saminin "Qamusul-elam" əsərində təbrizli müəlliflər".

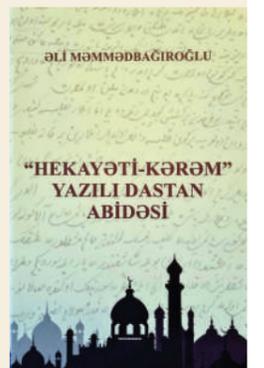
Автором первого исследования (научно-палеографического, филологического, трансфонелитерации и факсимиле текста), предисловия, пояснений и замечаний, переработавших текст рукописи и подготовивших ее к изданию, является ведущий научный сотрудник отдела изучения рукописей тюркского мира ИР доктор философии по филологии Али Мамедбагироглу.

В книге проведено исследование, связанное с единственным экземпляром, хранящимся в институте и переведенным со старого алфавита на современный азербайджанский алфавит.

Эта рукопись известна в азербайджанской устной народной литературе как "Асли и Керем", текст рукописного памятника впервые представлен читателям посредством трансфонелитерации.

Кроме того, письменный вариант эпоса, переведенный в 1867 году, дошел до нашего времени в рукописном сборнике, принадлежащем видному просветителю Азербайджана Гусейну Эфенди Гаибову. Представленное исследование памятника письменного эпоса и трансфонелитизированный текст эпоса предназначены для исследователей и широкого круга читателей.

Текст рукописи составил покойный ученый, заслуженный деятель науки доктор филологических наук Шамиль Джамшидов, рецензент - доктор филологических наук, профессор Кямил Аллахъяров, редактор - докторант Печского университета Венгрии Махнур Керимова.

Автором второй книги является ведущая институтским отделом изучения рукописей Низами Гянджеви доктор философии по филологии Рена Искендерли. Произведение посвящено тебризским авторам, упомянутым в "Qamusul-elam" известного тюрколога и ученого-лингвиста Шамсадина Сами (1850-1904) и может быть полезно при изучении этапов развития истории азербайджанской литературы, в нем с использованием различных источников представлена информация о выдающихся литераторах и поэтах, которые жили и творили в городе Тебриз в средние века.

Научным редактором нового издания является доктор философии по филологии Эльнура Бабаева, рецензентом - Рухсара Мамедова.

SCIENCE

Newspaper of the Presidium of the Azerbaijan National Academy of Sciences

President of ANAS chaired a meeting

On January 13, a meeting was held at the building of the Presidium of the Academy under the leadership of the President of ANAS, Academician Isa Habibbeyli.

Making a speech at the meeting, Academician Isa Habibbeyli expressed his deep gratitude to the President of Azerbaijan Ilham Aliyev, on behalf of the staff of the Academy, for the recent increase in salaries of employees working in several organizations funded by the state budget, as well as in the monthly tariff (position) wages determined by the Unified Tariff Schedule.

Academician Isa Habibbeyli also brought to attention the letter of condolence addressed to the President of the Azerbaijan National Academy of Sciences by Professor Li Lei, member of the Executive Council of the Hong Kong Core Academy of China, regarding the crash of a passenger plane belonging to Azerbaijan Airlines near Aktau city, Kazakhstan.

The President of ANAS underlined that in 2024, based on the tasks set by the head of state for Azerbaijani science, extensive research was conducted at ANAS, taking into account the interests of our state and the challenges of modern global science, the scientific divisions of the

Academy operated successfully and achieved several significant results. Within the framework of reforms carried out in the renewed Academy, the development of e-science, one of the main priorities, continued successfully. Cooperation with international scientific organizations was expanded, the reputation and interests of Azerbaijani science in the world was protected. Additionally, throughout the year, publications and monographs reflecting the important research of Azerbaijani scientists were produced, and presentations and exhibitions were held.

The head of ANAS underlined that the reports of the scientific divisions of ANAS for 2024 would be extensively discussed at the meetings of the Presidium and presented to the public. He provided recommendations and instructions for preparing the reports at a high level and organizing exhibitions covering the scientific results of the year.

Academician Isa Habibbeyli also mentioned the task to systematize the proposals submitted by scientific research institutions of ANAS for the preparation of the "Development Concept and Roadmap of ANAS for 2025-2030" and present the initial version to the Presidium for discussion.

Discussions regarding preparations for the 80th anniversary of ANAS were also held during the meeting.

Vice Presidents of ANAS, Academician Dilgam Taghiyev, Academician Rasim Aliguliyev, Academician Irada Huseynova, Academician Govhar Bakhshaliev, Academician-Secretary, Academician Arif Hashimov, Head of the Science and Education Department of the Presidium administration of ANAS, Doctor of Philology Sarkhan Khaveri, and others, made speeches at the event, sharing their thoughts and proposals.

The presentation ceremony of the book "The Encyclopedia of Qizilbash: 1001 Terms and Proper Names" was held at ANAS

A presentation ceremony of the two-volume book "The Encyclopedia of Qizilbash: 1001 Terms and Proper Names", dedicated to the 500th anniversary of the death of Shah Ismail Khatai, was organized jointly by the Abbasgulu Agha Bakikhanov Institute of History and Ethnology of ANAS and the Eurasian International Development Association (EIDA).

The event, held at the Central Scientific Library of ANAS, was attended by President of ANAS, Academician Isa Habibbeyli, Chairman of the Board of EIDA Elchin Asgarov, Ambassador at Large of the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Azerbaijan Elshad Iskenderov, Member of Parliament Nagif Hamzaev, Rector of the Azerbaijan Theology Institute Agil Shirinov, employees of the Institute of History and Ethnology of ANAS, and the Eurasian International Development Association as well as representatives of the Azerbaijani scientific community and youth of the country.

First, a short documentary film reflecting the role of the Qizilbash in Azerbaijani history was shown, followed by a video address from Shah Ismail Khatai's avatar, created using artificial intelligence, directed to future generations.

Opening the event with a speech, the President of ANAS, Academician Isa Habibbeyli highlighted that alongside the ongoing modernization reforms at the Azerbaijan National Academy of Sciences in the past two years, extensive research has been conducted in the direction of deepening ideology of Azerbaijanism and studying literary and historical figures. He pointed out that during the Soviet period, in accordance with the Soviet leadership's policy of erasing national histories and forming the idea of a "unified Soviet people", historical events were mainly studied during that period, while historical figures were left out of research. Academician Isa Habibbeyli said that although research on the Azerbaijani Atabegs and Safavid states was conducted during the Soviet era, no studies were carried out on their founders, Shamseddin Atabay and Shah Ismail Khatai, as well as on Nadir Shah Afshar. The head of ANAS emphasized that the first protest against this Soviet policy was made by the world-famous Kyrgyz writer Chinghiz Aitmatov, who spoke about "mankurtization" in his novel "The Day Lasts More Than a Hundred Years".

The President of ANAS highlighted that after Azerbaijan restored its independence, the study of our prominent statesmen and historical figures began. The highest value to Azerbaijan's historical figures has been given by President Ilham Aliyev, and with the declaration of the "Nasimi Year", "Nizami Ganjavi Year", and "Heydar Aliyev Year" in our country the historical literary and political figures have been studied from various aspects.

Academician Isa Habibbeyli underlined the particular importance of researching and presenting the

proud pages of Azerbaijani history, including the history of the Qizilbash, to a wider readership and the younger generation. He expressed his satisfaction with the participation of ANAS staff in this process. The Academician noted that the Institute of History and Ethnology of ANAS had collaborated with the Baku City Executive Authority to prepare the book "The History of the Patriotic War: The Factor of Personality". The new publication serves as an encyclopedic source reflecting the history of Safavid state. Academician Isa Habibbeyli also mentioned that the book presents many historical facts about the Safavid state, covering a vast geographical area, for the first time to the public.

He noted that the new encyclopedic book, which is a significant contribution to Azerbaijani statehood and historiography and reflects respect for our historical figures, was created not only through great effort by the authors but also from the perspective of ideology of Azerbaijanism.

At the end of his speech, Academician Isa Habibbeyli mentioned that the creation of the book about the Safavid state and Shah Ismail Khatai would contribute to the understanding, preservation, and strengthening of our national identity.

In his speech, Chairman of the Board of EIDA Elchin Asgarov briefly spoke about the preparation and themes of the encyclopedia, which consists of 8 sections and 1001 titles.

Ambassador at Large of the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Azerbaijan Elshad Iskenderov, Professor Karim Shukurov, Director of the Institute of History and Ethnology of ANAS, Member of Parliament Nagif Hamzaev, Rector of the Azerbaijan Theology Institute Agil Shirinov and Doctor of Historical Sciences, Senior Researcher at the Institute of History and Ethnology of ANAS, Tofiq Najafli, also spoke about the encyclopedia and its significance.

Following the speeches, the Chairman of the Board of the Eurasian International Development Association, Elchin Asgarov presented the new publication as a gift to the Central Scientific Library of ANAS, handing over the books to its director, Doctor of Technical Sciences, Huseyn Huseynov.

In his concluding speech at the presentation ceremony, Academician Isa Habibbeyli mentioned that the presentation of the book "The Encyclopedia of Qizilbash: 1001 Terms and Proper Names" took place on a historic and significant day. On behalf of the event participants and the staff of the Academy of Sciences, the head of ANAS congratulated the Victorious Supreme Commander-in-Chief, President Ilham Aliyev, who has inscribed his name in golden letters into the centuries-old history of Azerbaijani statehood, fully restored territorial integrity and state sovereignty, and raised the State Flag in every corner of our homeland, on his birthday and expressed his best wishes.

Редакционная коллегия:

Иса Габибейли, Дильгам Тагиев, Ибрагим Гулиев, Наргиз Пашаева, Расим Алигулиев, Тофик Нагиев, Ирада Гусейнова, Говхар Бахшалиева, Ариф Гашимов, Джамиль Алиев, Исмаил Гаджиев, Фуад Алиев

Главный редактор: Агагусейн Шукюров

Адрес: Баку, AZ 1001,
ул.Истиглалийат, 30, Президиум НАНА
e-mail: elm.nauka.gazet@gmail.com

Мнение авторов может не совпадать с мнением редакции.

Тираж: 2000